

T
TRUMAN

№2 (6)

INDEX

ЛИСТОПАД / 2017 – ЛЮТИЙ / 2018

У цьому номері TRUMAN Index ми започатковуємо нову постійну тему – Україна-НАТО. Ми задумали цю аналітику ще восени і не помилилися: до моменту виходу журналу Україна отримала статус країни-аспіранта. Для воюючої держави це великий крок. Коли Україна вступить до Альянсу, наші союзники матимуть не лише добру волю допомагати, а і юридичні зобов'язання.

НАТО – військовий блок, і очевидно, щоб Україна долучилася до нього, наша армія повинна бути відповідно оснащеною і структурно відповідати його стандартам. Це стосується озброєння, логістичних рішень, військової освіти, структури спеціальних служб тощо. Та лише цього мало. Щоб потрапити до найпотужнішого військового союзу на планеті, Україна мусить довести і свою цінність як союзника.

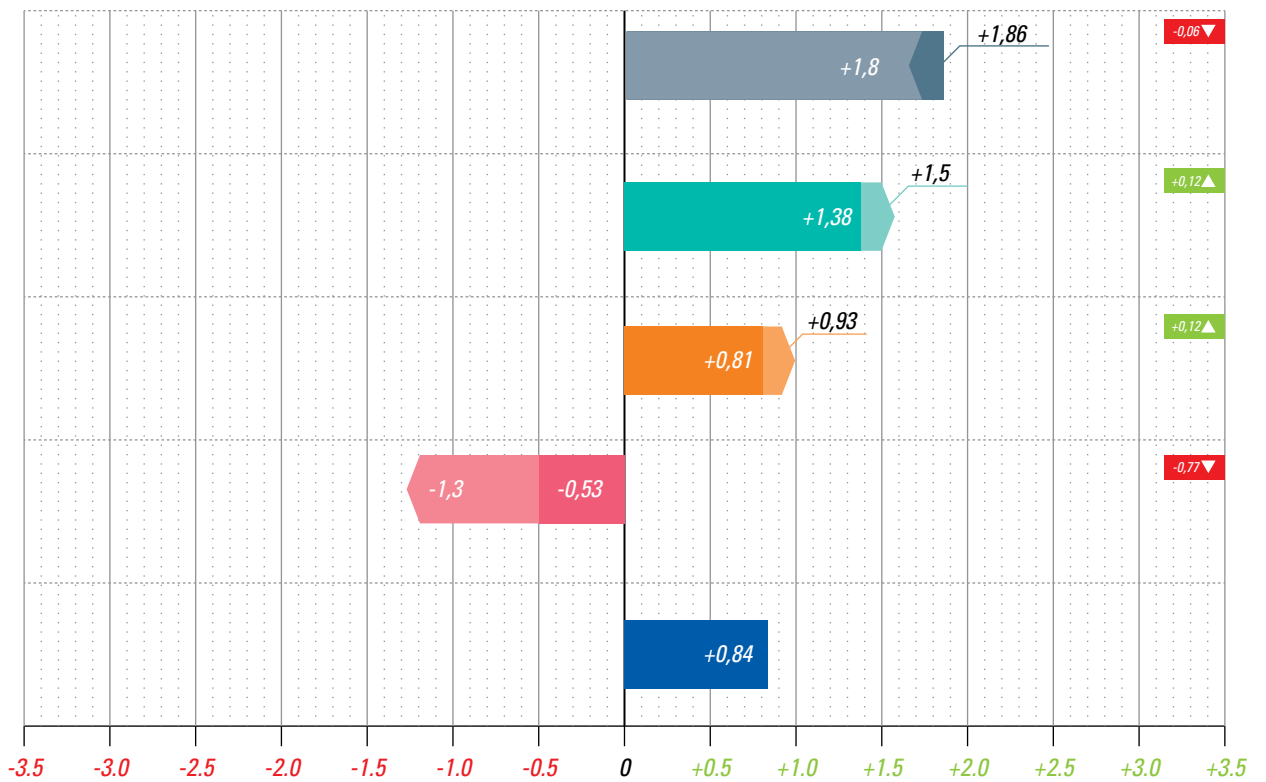
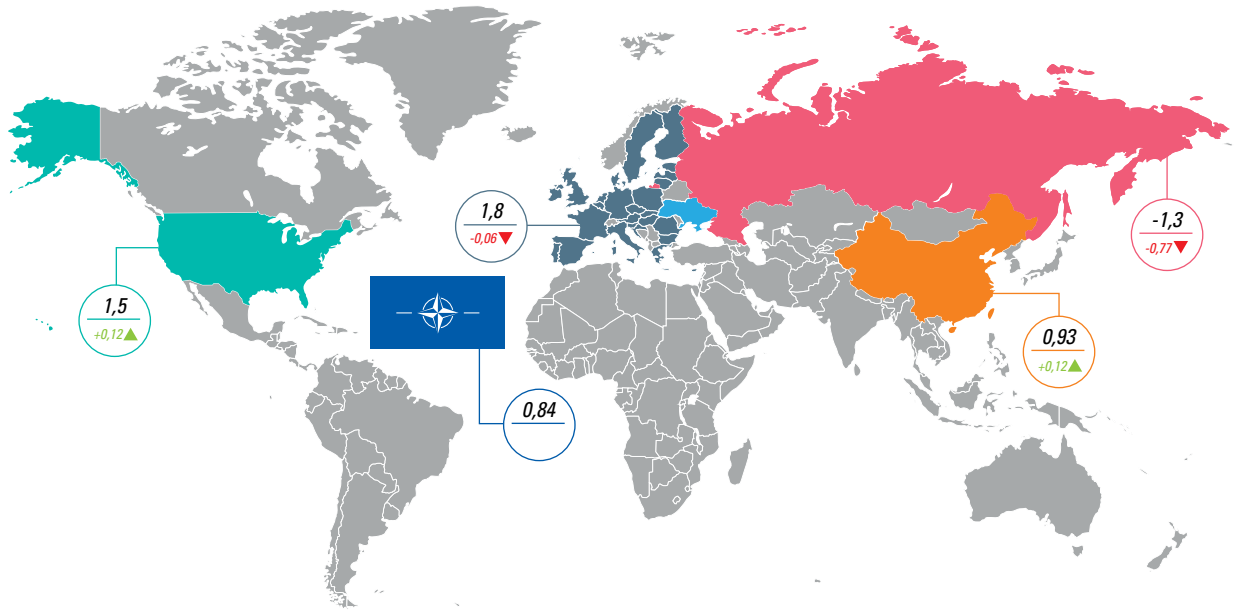
Країна-кандидат має відповідати високим політичним та економічним стандартам. Обов'язкових вимог немає, але наявність громадянського контролю над армією і спецслужбами, незалежні суди та економіка будуть вирішальними факторами.

Що ці вимоги означають для громадян України? Міністр оборони – цивільний, серед армійського керівництва є жінки. Військові спеціальності та служба в армії – престижні. Спецслужби займаються безпекою країни, а не економічними питаннями і контролем над українськими компаніями. Оборонний бюджет становить щонайменше 2% ВВП, – і його ефективно витрачають не тільки державні, а й приватні компанії.

Швидко вступити до НАТО не вдасться, але вигоду Україна отримає задовго до цього: реформи принесуть користь вже самі по собі. Процес може прискоритися, якщо керівництво України побачить суспільний запит. Зараз прихильників і противників НАТО в Україні майже порівну. Я та мої колеги – серед прихильників, і двічі на рік у TRUMAN Index ми аналізуватимемо, як відносини Україна-НАТО розвиваються.

Іван Ванс'єв
Засновник, Керівний партнер TRUMAN Agency
iv@truman.ua

TRUMAN Index

ЄС	■ Липень – Жовтень, 2017 р.	Китай	■ Липень – Жовтень, 2017 р.
	■ Листопад 2017 – Лютий 2018 р.		■ Листопад 2017 – Лютий 2018 р.
США	■ Липень – Жовтень, 2017 р.	Росія	■ Липень – Жовтень, 2017 р.
	■ Листопад 2017 – Лютий 2018 р.		■ Листопад 2017 – Лютий 2018 р.
НАТО	■ Листопад 2017 – Лютий 2018 р.		

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

TRUMAN Index є кількісною та якісною оцінкою прогресу України у двосторонніх відносинах за ключовими зовнішньополітичними напрямками – ЄС, США, Китай, Росія. Починаючи з цього номеру, ми відслідковуватимемо й поступ України у відносинах із НАТО. Журнал видається щоквартально, що дає змогу відстежити динаміку розвитку відносин. Аналітичний матеріал підготовлено експертами на основі власних спостережень, а також численних бесід із вітчизняними та зарубіжними дипломатами, лідерами думок, офіційними особами.

У TRUMAN Index представлено моніторинг подій у зовнішній політиці України за кожним із напрямів, а також аналіз підходів країни-партнера (регіону, організації) щодо України за досліджуваний період.

Окрім якісного аналізу, кожен подію у двосторонніх відносинах оцінено за шкалою від -10 до 10 балів. Загальний бал зовнішньополітичного напрямку – сума балів подій, що визначали взаємодію впродовж звітної періоду. Експертна група бере за основу методологію BISS¹, який розробив чітку шкалу оцінювання подій у зовнішній політиці.

Шкала оцінки подій:

- Економічна і політична інтеграція, набрання чинності угодами про поглиблення співпраці – **7-10 балів**
- Підписання / ратифікація важливого договору (про співпрацю, торгівлю, тарифи тощо, підписання договорів про інтеграцію), надання кредиту та економічної допомоги – **4-6 балів**
- Офіційний візит рівня міністра (ключові міністри: закордонних справ, внутрішніх справ, оборони, економіки та фінансів), переговори про укладання договорів, офіційний візит вищого рівня (президент і прем'єр) з обох сторін, телефонні переговори вищого рівня (передовсім, між главами держав) – **1-3 бали**
- Позитивні заяви ключових політиків країни, МЗС щодо зовнішньої політики, парламентські резолюції – **1-2 бали**
- Офіційний візит рівня заступника міністра (і не ключових міністрів), парламентської делегації, виставки, бізнес-форуми, дні національних культур, важливі дипломатичні контакти і переговори – **1 бал**
- Негативні заяви ключових політиків країни, МЗС щодо зовнішньої політики, парламентські резолюції – **мінус 1-2 бали**
- Затягування із ратифікацією договорів, незапрошення на заходи, ненадання підтримки на міжнародному рівні – **мінус 2-4 бали**
- Порушення договорів, взаємних зобов'язань – **мінус 3 бали**
- Торговельні війни, антидемпінгові розслідування, бойкот товарів, ембарго, висилка дипломатів, відкликання послів – **мінус 4-6 балів**
- Провокації, розрив дипломатичних відносин, військові дії – **мінус 7-10 балів**.

Загальний бал зовнішньополітичного напрямку, розділений на кількість подій у звітному періоді, – і становить TRUMAN Index. Такий підхід дає змогу мінімізувати методологічний ризик, що певний зовнішньополітичний напрямок набере вищий бал через більшу кількість незначних подій протягом одного звітної періоду. Водночас, інший звітний період може виявитися менш прикметним через кількість подій, однак більш непересічним, значущим з огляду на вагу подій. TRUMAN Index слугує для збалансування кількості подій та якості співпраці.

ВІДНОСИНИ УКРАЇНА-США

ЛИСТОПАД 2017 – ЛЮТИЙ 2018

Позитивні бали: +32,5
Негативні бали: -1
Загалом: +31,5
TRUMAN Index: +1,5

Альона Гетьманчук
директорка Центру «Нова Європа»

РЕЗЮМЕ ВІДНОСИН

Останній квартал в українсько-американських відносинах став часом виконання домовленостей, яких було досягнуто в попередні періоди. Головною подією підзвітного періоду стала новина про те, що Сполучені Штати ухвалили рішення про надання оборонних летальних озброєнь для України. Основним ньюзмейкером цього періоду можна, безумовно, вважати спецпредставника Державного департаменту з питань врегулювання конфлікту на сході України Курта Волкера. За цей час він двічі зустрівся з помічником президента РФ Владиславом Сурковим.

З усіх американських відомств Держдепартамент був найбільше залучений до української тематики на рівні зустрічей та візитів. У різний час впродовж останнього кварталу Україну відвідали заступники Держсекретаря Весс Мітчелл та Джон Салліван, у Давосі відбулася зустріч Президента Петра Порошенка з Державним секретарем США Рексом Тіллерсоном. Вашингтон відвідав з візитом Міністр оборони Степан Полторак.

Конкретний результат є і в бізнесі. Йдеться про очікувану угоду між General Electric Transportation та Укрзалізницею щодо модернізації та виробництва нових локомотивів. Підписання цього контракту після домовленості про придбання американського вугілля нашою хує на думку, що у взаєминах з американською адміністрацією Україна прагне не просто отримати підтримку задарма чи заслужити її шляхом реформ, а намагатись її купити її.

Загалом, українсько-американські відносини вийшли на більш-менш стабільну пряму. Попри відсутність зустрічей на найвищому рівні, вони отримали навіть дещо вищий середній бал завдяки важливим політичним рішенням та підписаним угодам, які розробляли впродовж тривалого часу. Йдеться передусім про політичне рішення Вашингтона щодо надання Україні оборонного летального озброєння.

ХРОНІКА ВІДНОСИН

ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ

На відміну від попереднього кварталу, відносини між Україною та США не супроводжувалися зустрічами на найвищому рівні. Не було повідомлень і про телефонні розмови президентів. Новина, що з'являлася в українському медіа-просторі про заплановану зустріч Трампа з Порошенком на Світовому економічному форумі в Давосі, не була підкріплена фактами. Запит українська сторона надсилала, проте шанси були мінімальні з огляду на інші пріоритети та стислий порядок денний Трампа (лише 3 заплановані білатеральні зустрічі). На тлі очікувань зустрічі Трампа з Порошенком майже непоміченою в Україні лишилася двостороння зустріч українського Президента з американським Держсекретарем Тіллерсоном у Давосі.

У політичному діалозі зі Сполученими Штатами Київ і далі наполегливо просуває ідею інституціоналізації діалогу. Зокрема, запуску роботи двосторонньої комісії зі стратегічного партнерства Україна-США. Після поїздки в Давос Порошенко навіть заявив, що вже в березні роботу комісії буде відновлено. За наявною інформацією, саме в Давосі українське керівництво мало змогу познайомити Держсекретаря США з баченням щодо такої структури та пояснити логіку її перезапуску. Як свідчать джерела, Держсекретар Тіллерсон не був достатньо обізнаний з її попереднім існуванням.

Нагадаємо, таку двосторонню комісію було створено на рівні Президента України та віце-президента США (Кучма-Гор). Проте востаннє вона збиралася 2009-го на рівні міністрів закордонних

справ, яким з українського боку символічно був Петро Порошенко, з американського – Клінтон. За президентства Обами потреби в такій комісії американська сторона не бачила, а взаємини між Україною та США «курував» особисто віце-президент Байден, без жодної інституційної надбудови. Попри його персональне опікування, українські можновладці вважають, що це був не найкращий досвід. «Байден працював «пожежником» (в оригіналі - «пожаротушителем»), – зауважив один з українських десижнмейкерів. Тобто, коли виникала пожежа, він з'являвся і намагався її погасити.

Як свідчать інтерв'ю з українськими десижнмейкерами на цю тему, в українській столиці переконані: відновлення роботи комісії зі стратегічного партнерства може вивести діалог зі США на системніший рівень. На думку української сторони, в межах комісії було б доцільно обговорювати питання, що стосуються не лише торговельно-економічної співпраці, а й реформ (зокрема, верховенства права). До речі, останнє засідання групи з питань верховенства права відбулося у Вашингтоні 2013 року за головування заступника голови президентської адміністрації Януковича Андрія Портнова.

Незважаючи на те, що раніше комісія існувала на рівні Президента України та віце-президента США, у Києві не заперечують, щоб наразі вона запрацювала на рівні міністрів закордонних справ (враховуючи, зокрема, сфокусованість Майка Пенса на внутрішній політиці США).

Відновлення роботи комісії зі стратегічного партнерства у Києві вважають логічним кроком напередодні відзначення 10-річчя Хартії про стратегічне партнерство між Україною та США. Нагадаємо, її в грудні 2008-го підписав тодішній Міністр закордонних справ України Володимир Огризко та Держсекретар США Кондоліза Райс. Ще доречнішим кроком у Києві вважають підписання двосторонньої безпекової угоди зі Сполученими Штатами.

Мало хто знає, що Хартія про стратегічне партнерство з'явилася у відповідь на запит української столиці щодо підписання зі США двосторонньої безпекової угоди. Остання передбачала гарантії безпеки для України, як своєрідну політичну компенсацію за неотриманий План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ) на саміті в Бухаресті у квітні 2008-го. Проте адміністрація Буша, яка активно лобіювала ПДЧ, виявилася неготовою підписувати двосторонню угоду про безпекові гарантії для України. Не готова навіть обговорювати подібну угоду була й адміністрація Президента Обами, хоча це питання неодноразово порушували на переговорах (зокрема з віце-президентом Байденом). Двостороння безпекова угода дотепер залишається планом-максимум офіційного Києва. Проте, як свідчить низка індикаторів, адміністрація Трампа поки так само не готова обговорювати документів про безпекові гарантії. На запитання української сторони щодо цього, американські дипломати зазвичай відповідають в стилі «вивчаємо».

Мало того, навіть дві угоди в галузі оборони, які Україна ще торік планувала підписати з адміністрацією Трампа, «підвисли» з американського боку (принаймні, так стверджують в українських владних кабінетах). Йдеться про ініційовані Пентагоном ще за часів адміністрації Обами угоду про обмін оборонними технологіями та угоду про взаємні оборонні закупівлі.

ВРЕГУЛЮВАННЯ НА ДОНБАСІ

Впродовж останнього кварталу США докладали зусиль, щоб зрушити з мертвої точки врегулювання конфлікту на Донбасі. Вони були особливо помітні на тлі значно меншої заангажованості

німецьких партнерів на чолі з канцлером Меркель внаслідок складних коаліційних переговорів після парламентських виборів у Німеччині.

Вийти з переговорного глухого кута й посприяти появі у Путіна політичної волі до врегулювання, за логікою американців, мали допомогти певні чинники:

- переговори посла Волкера з Владиславом Сурковим у Белграді та Дубаї щодо миротворчої місії з готовністю американської сторони підіграти формуванню образу «Путіна-миротворця» і збереженню його обличчя в цьому конфлікті;
- подовження та посилення санкційної політики США щодо Росії, публікація «кремлівської доповіді» з можливістю запровадження санкцій щодо її фігурантів;
- оголошення про ухвалення рішення щодо надання Україні оборонного летального озброєння.

На час написання матеріалу особливого прогресу досягнуто не було. Видається, що Росія використовує тактику «крок вперед, два кроки назад». Однак, варто також зазначити: головні сподівання щодо певних компромісних кроків у Вашингтоні пов'язували з післявиборчим періодом у Росії, тобто після 18 березня. Як дав зрозуміти посол Волкер, переговори в Дубаї були значно конструктивніші, аніж у листопаді в Белграді. В одному з інтерв'ю він також повідомив, що вже у березні чекає від російських колег пропозицій щодо миротворчої місії. Очевидно, якщо й після виборів російська сторона не демонструватиме гнучкості щодо мандату миротворчої місії ООН, в другому півріччі Волкеру навряд чи буде сенс продовжувати свою місію.

За останній квартал Курт Волкер став головним ньюзмейкером у тому, що стосується врегулювання конфлікту на Донбасі. Вже давно жоден західний переговорник не викликав такого однозначного схвалення з боку американських, європейських та українських партнерів. Завдяки відкритості пресі, Волкер уособлює не лише американський голос щодо врегулювання ситуації на Донбасі, а й американську позицію щодо України загалом. Фактично він став не просто тим, ким є за посадою (Спецпредставником США з переговорів щодо України), а й тим, ким його скорочено називають медіа – спецпредставником США з питань України. Волкер дозволяє собі коментарі не тільки з приводу Мінська чи миротворчої місії, а й, скажімо, стану реформ в Україні. Натомість роль заступника Держсекретаря Весса Мітчелла, який поруч з Україною має опікуватися й іншими країнами Європи та Євразії, залишається з Києва майже невидимою. Головним контактером з ним, за наявною інформацією, став Міністр закордонних справ Клімкін.

Важливо, що посол Волкер посилив практику, яку започатковано за адміністрації Обами: тісно координувати свої переговорні позиції з українськими колегами. Йдеться як про вже традиційні заїзди до Києва перед зустрічами з помічником президента РФ Сурковим, так і про постійні телефонні контакти. Бували випадки, коли посол Волкер по кілька разів на день зв'язувався з українськими партнерами.

Спражнім геймченджером у переговорному процесі щодо врегулювання на Донбасі мало стати рішення Вашингтона про надання Україні летального оборонного озброєння. Нагадаємо, тривалий час американська сторона його не ухвалювала, попри активні лобістські зусилля представників ще попередньої адміністрації, Конгресу США, впливових аналітичних центрів. Варто наголосити: йдеться саме про неухвалення рішення, а не про надання Україні негативної відповіді, як часто трактують позицію Обами щодо цього питання.

Застереження з боку американської сторони для ухвалення позитивного рішення можна сформулювати таким чином:

- ризик ще більшої ескалації конфлікту з боку Росії, яка може сприйняти рішення про надання зброї як провокацію з американського боку;
- загострення стосунків з європейськими союзниками, які від початку скептично ставилися до подібних ідей;
- недовіра до української армії через високий рівень корупції, що може спричинити перехід озброєнь у небажані руки.

Очевидно, серед певних кіл у Вашингтоні деякі з цих застережень є актуальними й нині, проте цього разу їхня позиція виявилася в меншості. На користь Україні зіграло й розслідування втручання Росії у президентську кампанію, а також наявність в оточенні Трампа прихильників надання зброї – генералів Келлі, Меттіса, МакМастера.

Як ми вже писали в попередніх випусках TRUMAN Index, надання летального озброєння стало найсимволічнішим актом підтримки України з боку США. А власне це питання – таким собі тестом: скажи мені, чи підтримуєш ти надання оборонного летального озброєння, і я скажу, чи підтримуєш ти Україну.

Крім символічного акту підтримки, рішення про надання зброї означає й підвищення рівня довіри до наших Збройних сил. Зокрема, їхньої спроможності приймати таку допомогу. Варто зазначити: завдяки ухваленню США рішення українське оборонне відомство навчилося краще звітувати за отриману військово-технічну допомогу. Якщо на початку війни в 2014-му до неї ставилися як до волонтерської – жодного моніторингу та звітності, то завдяки допомозі й відповідним вимогам США такий облік з'явився.

Важливо розуміти, що американське озброєння надають за умови використання лише в разі наступу Росії. Головне побажання США до українських партнерів – публічно не коментувати цієї теми. Очевидно, в питанні надання зброї Україна має дотримуватися правила, що притаманне для бізнесу: «гроші люблять тишу». В цьому разі тишу любить зброя. До честі офіційного Києва, побажання майже виконано. Хоча і Президент, і Міністр оборони, і Начальник Генштабу час від часу таки коментують цю тему, що цілком логічно з огляду на її популярність в українському суспільстві.

Ці коментарі певною мірою провокують постійні питання преси про терміни надходження летального озброєння. Навіть попри існування спеціальної процедури: після ухвалення Білого Дому рішення до 30 днів розглядає Конгрес і лише потім його виконання доручають Державному департаменту. Наразі ми маємо лише заяву Держдепартаменту США від 23 грудня 2017 року про надання Україні «посилених оборонних можливостей». Хоча ані сам Президент США, ані Білий Дім про ухвалення такого рішення публічно не оголошували. Можливість продажу протитанкових комплексів Javelin згадували в повідомленнях американських медіа, зокрема телеканалу ABC. Йшлося про загальну вартість оборонного пакету в 47 мільйонів доларів, який міг би включати 210 протитанкових ракет та 35 пускових установок.

Проте і керівник Генштабу Муженко, і Міністр оборони Полторак вже назвали різні можливі терміни постачання озброєння: від оптимістичних «до літа», до більш реалістичних – «впродовж року». За нашою інформацією, питання про терміни лунало й на переговорах Міністра оборони України з американським колегою Меттісом. Проте однозначної відповіді на це питання генерал Полторак у Пентагоні не отримав. Напевне лише те, що комісія,

яка вивчала можливі місця розміщення та умови утримування озброєння, відвідала Україну й зробила свої висновки.

Водночас не всі американські військові розглядають славнозвісні Javelin як панацею для української армії. Приміром, дружній до України генерал Бен Годжез (до кінця минулого року командував Сухопутними військами США в Європі, а нині працює в аналітичному центрі СЕРА) вважає: не менш важливою для Збройних сил України є координація та прозорість в оборонному секторі, яких, на його думку, істотно бракує. «Ці речі такі ж важливі, як і надання Javelin», – заявив генерал, виступаючи у Гельсінській комісії Конгресу США.

У цьому контексті надзвичайно важливим для американської сторони є ухвалення Верховною Радою Закону «Про національну безпеку», до підготовки якого було залучено й американських радників. На потребі його якнайшвидшого ухвалення у Пентагоні наголошували під час візиту Міністра оборони Степана Полторака. За нашою інформацією, цей Закон у максимально погодженому з американськими та натівськими партнерами вигляді буде однією з неформальних передумов для проведення Комісії Україна-НАТО на липневому саміті Альянсу в Брюсселі.

Основним механізмом співпраці між Україною та США залишається Багатонаціональний об'єднаний координаційний комітет з питань військового співробітництва та оборонного реформування (БОКК), що складається з 13 підкомітетів і двох робочих груп. Саме в рамках цього комітету за стандартами НАТО й за участю американських інструкторів підготовлено сім батальйонів Збройних сил України. З 2015-го йдеться загалом про підготовку 3802 військовослужбовців ЗСУ та 104 інструкторів. Крім того, близько 250 військовослужбовців підготовлено мобільними тренувальними групами. Також за участю Групи радників з питань доктрин та освіти розроблено 648 документів (зокрема, Інструкцію з планування бойової підготовки у сухопутних військах ЗСУ).

РЕФОРМИ

За останній квартал в українських владних кабінетах поглибилося сприйняття двох Америк в тому, що стосується залучення США до процесу реформ в Україні. З одного боку, Америка, яка робить заяви і висловлює свою позицію на рівні посольства США, інколи – Держдепартаменту. З іншого – Америка Білого Дому. Для деяких українських десижнмейкерів стало нормою уточнювати в американських співрозмовників: «Це позиція посольства США чи Вашингтона?». Відбувається своєрідний поділ Заходу: на київський Захід на рівні посольств та західний Захід, представлений на рівні західних столиць. Мало того, як стверджують окремі представники українського уряду та парламенту, інколи складається враження, що деякі закордонні послі акредитовані не при українському уряді, а при українських неурядових організаціях (NGOs). Очевидно, зайвим є говорити, що цей поділ не сприяє ані налагодженню двосторонніх відносин, ані залученню партнерів до процесу реформ в Україні.

До чергової річниці подій на Майдані Державний департамент виступив зі спеціальною заявою, в якій закликав Україну подолати зусилля з реформування. Проте однією з найгучніших у цьому контексті стала заява не нинішнього представника уряду США, а колишнього віце-президента Джо Байдена. На одній з публічних дискусій у Вашингтоні він розкритикував нашу владу за уповільнення боротьби з корупцією й докладно розповів, як він давав українському Президенту 6 годин на звільнення генпрокурора Віктора Шокіна в обмін на американську фінансову допомогу.

Є підстави вважати, що ці заяви стали справжнім холодним душем для українського керівництва. По-перше, Байден дещо некоректно передав зміст своїх попереджень Порошенку (деякі гарячі голови навіть пропонували Банковій оприлюднити стенограму згаданої Байденом розмови). По-друге, Порошенко, очевидно, вважав, що не заслужив такої публічної критики від Байдена, з яким всіляко намагався підтримувати дружні стосунки: крім державної нагороди, в грудні він особисто телефонував привітати його з 75-річчям. І головне: подібні заяви патронатного характеру є некоректними щодо України як незалежної держави, посилюючи аргументацію тих, хто маніпулятивно зміцнює дискурс про Україну як «маріонетку» Вашингтона.

Крім того, Байден, намагаючись позиціонувати себе як рятівника української Феміди, чомусь розповів лише одну частину історії – про його вплив на звільнення Шокіна. Але чомусь забув про другу – що саме він, за деякою інформацією, на певному етапі схвалив призначення нинішнього Генпрокурора Юрія Луценка. Хоча вже на той момент були сумніви, наскільки ця політична фігура без юридичної освіти, але близько пов'язана з Президентом, здатна докорінно реформувати Генеральну прокуратуру.

БІЗНЕС

Як було анонсовано в попередньому випуску TRUMAN Index, General Electric підписав рекордну для його співпраці з Україною угоду на мільярд доларів. Переговори про це тривали досить довго, але істотно поквапилися торік, коли в Києві усвідомили: шлях до серця Трампа лежить через бізнес (а не через реформи, зокрема). Україна стала черговою країною регіону, яка намагається купити підтримку адміністрації Президента США. Щодо General Electric, наша держава фактично повторила досвід Угорщини. Вона коштом російського кредиту (що саме по собі показово) на атомну електростанцію «Пакш» замовила у General Electric (точніше її угорської «доньки» GE Hungary Kft) турбінне обладнання на співмірну з українською суму в 793 млн євро.

Щодо власне контракту, він передбачає чи не наймасштабнішу в історії незалежної України модернізацію рухомого складу Укрзалізниці. Йдеться про закупівлю тепловозів та оновлення наявного парку завдяки виготовленню нових локомотивів (очікують, що виробництво буде розташоване на Крюківському вагонобудівному заводі).

Угода з General Electric – лише один елемент пазлу з «купівлі» підтримки США. З-поміж інших – придбання пенсильванського вугілля (про що ми докладно писали в попередньому TRUMAN Index); підписання контракту з Westinghouse Electric до 2025 року про постачання ядерного палива для забезпечення 7 з 15 українських атомних енергоблоків, що означає розширення на 6 енергоблоків і подовження терміну чинності поточної угоди, термін якої закінчується 2020-го. Варто зауважити: за роки незалежності України рівень співпраці з Westinghouse став своєрідним індикатором зовнішньополітичного вектору Києва. За європейської (прозахідної) орієнтації ядерне паливо постачав Westinghouse, за проросійського курсу контракти віддавали російському конкуренту.

Були в останньому кварталі й не дуже приємні новини. Як-то повідомлення наприкінці грудня Офісу торгового представника США про те, що Президент США Дональд Трамп вирішив призупинити безмитний режим щодо низки товарів з України, що діє в межах програми Генеральної системи торгових преференцій. Рішення пояснювали тим, що Україна, як країна бенефіціар, недостатньо ефективно забезпечує охорону прав інтелектуальної власності. Фактично, якщо наша влада до квітня 2018-го не покращить захисту прав власності, Україну виключать з переліку учасників програми й вона не зможе безмитно експортувати до США близько 3500 товарів. Саме цю можливість кілька років тому українська дипломатія позиціонувала як одне з досягнень на американському напрямку.

Події у відносинах Україна-США (листопад 2017 – лютий 2018). Оцінка в балах

Дата	Подія	Бали
2017 рік		
8 листопада	У Конгресі США представили проект резолюції про визнання Голодомору геноцидом. Його приурочено до 85 роковин Голодомору. З цією ініціативою виступили конгресмени Сандер Левін, Марсі Каптур, Браян Фітцпатрік та Енді Гарріс. Українська сторона сподівається на ухвалення резолюції навесні 2018-го. Рішення про визнання Голодомору геноцидом вже ухвалили парламенти штатів Вашингтон, Орегон та Нью-Джерсі.	+1
13 листопада	Спецпредставник Держдепартаменту США Курт Волкер у Белграді зустрівся з помічником президента РФ Владиславом Сурковим для обговорення врегулювання конфлікту навколо Донбасу з прицілом на миротворчу місію ООН. Пізніше в інтерв'ю Global Politico він зізнався: переговори в Белграді були кроком назад.	+1
14-16 листопада	Заступник Держсекретаря США з питань Європи Весс Мітчелл відвідав Україну з візитом в межах свого першого закордонного турне на новій посаді. Турне включало також Брюссель, Париж, Лондон, Берлін, Варшаву. Мета візиту до Києва – «підтвердити прихильність США щодо суверенітету і територіальної цілісності України». Після зустрічі з Президентом Порошенком Весс Мітчелл заявив, що Україна має продовжити створення Антикорупційного суду.	+2
16 листопада	Сенат США ухвалив і спрямував на підпис Президенту Дональду Трампу проект закону про оборонний бюджет, що передбачає надання Україні 2018 року 350 млн доларів на безпекову допомогу.	+3
3 грудня	Радник з питань національної безпеки США Герберт МакМастер заявив, що США і далі зміцнюватимуть обороноспроможність України на тлі російського вторгнення на її територію. «Ми не припиняємо зміцнювати оборонні можливості України. Всі знають, що це ґрунтується на наданні нелетальної допомоги». Показово, що вже наприкінці того ж місяця було оголошено про надання летального озброєння.	+1

Дата	Подія	Бали
07 грудня	Держсекретар США Рекс Тіллерсон, виступаючи на засіданні Ради міністрів ОБСЄ у Відні, заявив: американські санкції щодо РФ будуть чинними, доки Крим залишається анексованою територією, а російські війська перебувають на Донбасі.	+1
21 грудня	Washington Post з посиланням на джерела в Державному департаменті повідомив, що Держдепартамент у грудні ухвалив комерційну ліцензію, що дозволяє експорт снайперських систем Model M107A1, боєприпасів та пов'язаних з ними комплектувальних і аксесуарів на суму 41,5 млн доларів.	+2
23 грудня	У Держдепартаменті заявили, що Сполучені Штати нададуть Україні «поширені оборонні можливості». Зброю, як було зазначено, буде надано для боротьби з підтримуваними Росією сепаратистами на сході України. «Допомога США має виключно оборонний характер і, як ми завжди говорили, Україна є суверенною країною і має право захищатися», – зазначено в заяві. У Держдепі не уточнили, про яку саме зброю йдеться. Раніше того дня телеканал ABC News з посиланням на джерела у Державному департаменті повідомив, що Дональд Трамп оголосить про ухвалення ним плану продажу протитанкових ракет Україні.	+4
23 грудня	Офіс торгового представника США повідомив, що Президент Трамп вирішив призупинити безмитний режим щодо низки товарів з України, що діє в межах програми Генеральної системи торгових преференцій. Якщо Україна до квітня 2018-го не покращить захисту прав власності, її виключать з переліку учасників програми й вона не зможе безмитно експортувати до США близько 3500 товарів.	-1
2018 рік		
06 січня	Держсекретар США Рекс Тіллерсон в інтерв'ю на каналі CNN заявив: якщо говорити про покращення відносин між США та Росією, то наріжним каменем залишається питання України.	+1
16 січня	Посол США в Україні Марі Йованович в інтерв'ю «РБК Україна» підтвердила, що Сполучені Штати опрацьовують деталі постачання летального озброєння в Україну, а також можливість його використання в зоні АТО.	+0,5
17 січня	Начальник Генштабу Віктор Муженко заявив, що ЗСУ готуються до прийняття на озброєння американських протитанкових ракетних комплексів Javelin.	+0,5
23 січня	Спецпредставник Курт Волкер прибув до України напередодні його переговорів з помічником президента РФ Владиславом Сурковим у Дубаї. В Києві він мав низку зустрічей та переговорів.	+1
26 січня	Президент Петро Порошенко у Давосі зустрівся з Державним секретарем США Рексом Тіллерсоном. Зустрічі українського президента з американським колегою Дональдом Трампом заплановано не було.	+3
26 січня	Спецпредставник Курт Волкер провів переговори в Дубаї з помічником президента Росії Владиславом Сурковим. Як він пізніше заявив в інтерв'ю «Європейській правді», розмова була досить продуктивна і вже у березні він чекає від російської сторони пропозицій щодо миротворчої місії.	+1
28 січня	Американська Westinghouse Electric підписала контракт з українською компанією «Енергоатом» про постачання ядерного палива для забезпечення 7 із 15 українських атомних енергоблоків протягом 2021-2025 років. Це означає розширення на 6 енергоблоків і подовження терміну чинності поточної угоди, термін якої закінчується 2020-го.	+2
2 лютого	Міністр оборони Степан Полторак відвідав з офіційним візитом Сполучені Штати. У Вашингтоні він, зокрема, мав переговори з Міністром оборони США Джеймсом Меттісом. За підсумками переговорів Пентагон звернув увагу на потребі невідкладного ухвалення Закону «Про національну безпеку України».	+2
20 лютого	У річницю Майдану Державний департамент закликав Україну подвоїти зусилля для виконання «глибоких, всеохопних та своєчасних» реформ.	+1
20 лютого	Конгресмен-республіканець, заступник голови Комітету у закордонних справах Палати представників Конгресу США Френсіс Руні написав статтю в американське видання Hill, в якій наголосив: американська допомога для України має бути винагородою за реформи в царині антикорупції та верховенства права.	+0,5
21 лютого	Заступник Державного секретаря США Джон Салліван відвідав Україну для зустрічей з Президентом, Прем'єром та головою МЗС. Під час візиту він заявив, що США не погодяться на будь-яку угоду щодо України без її згоди, а також сприятимуть відновленню її територіальної цілісності та гарантуванню безпеки громадян.	+2
23 лютого	Укрзалізниця та General Electric підписали семирічний контракт на мільярд доларів. Це найбільша угода американської компанії в Україні. Документ передбачає як закупівлю нових тепловозів, так і оновлення наявного парку.	+3

ВІДНОСИНИ УКРАЇНА–ЄС

ЛИСТОПАД 2017 – ЛЮТИЙ 2018

Позитивні бали: +79,5

Негативні бали: -18

Загалом: +61,5

TRUMAN Index: +1,8

Леонід Літра

старший аналітик Центру «Нова Європа»

РЕЗЮМЕ ВІДНОСИН

Відносини між Україною та ЄС залишалися стабільними з листопада 2017 до лютого 2018 року. Основний сигнал Брюсселя полягав у тому, що реформи рухаються в правильному напрямку, та в неправильному темпі. Проте з наближенням виборів в Україні позиція ЄС, очевидно, стане м'якшою і стриманішою, щоб не додавати «козирів» євроскептикам і популістським партіям.

У листопаді відбувся саміт Східного партнерства. Це був саміт результатів, а не свіжих проєктів, тож нових резолюцій не ухвалено. Втім, Україна запропонувала амбітний план асоціації з Шенгенською зоною, приєднання до Митного союзу ЄС, Енергетичного ринку та Єдиного цифрового ринку ЄС. Ці пропозиції ще опрацьовують і до завершення їхнього розгляду динаміку відносин з ЄС визначатимуть процеси, в яких Україна вже задіяна.

Політичний діалог був насичений, а результати неоднозначні. Гарна новина – цифри в торговельній сфері, зокрема збільшення експорту з України до ЄС на 30%. Змінюється й структура торгівлі: наші виробники починають експортувати більше готової продукції, а не сировини.

Проте позитивну динаміку торгівлі затьмарило те, що Україна не отримала третього макрофінансового траншу від ЄС на суму 600 млн євро. Сталося це через спроби обмежити незалежність антикорупційних агенцій, зволікання з ухваленням антикорупційного законодавства та запуск системи автоматичної перевірки електронних декларацій. Окремим питанням став законопроект, що пройшов перше читання, – «Купуй українське, плати українцям». Він суперечить зобов'язанням за Угодою про асоціацію і шкодить реформам державних закупівель через систему ProZorro.

Індекс за цей період свідчить: загалом відносини з ЄС залишаються стабільними та позитивними. Фінансування, надане ЄС впродовж листопада 2017 - лютого 2018 року, додало плюсів. Проте крок назад в антикорупційних питаннях і відмова в отриманні макрофінансової допомоги зрівняли індекс.

ХРОНІКА ВІДНОСИН

ФІНАНСУВАННЯ ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ

Кінець 2017 року позначився неоднозначністю відносин України з Євросоюзом. Відмова ЄС в наданні третього траншу макрофінансової допомоги була для Києва, мов гім серед ясного неба. Виплату не просто відклали, а фактично припинили, позаяк цільові кошти ЄС мав витратити до кінця року.

Підставою для рішення ЄС стало невиконання Україною певних зобов'язань. Зокрема, наявність умов, що спричиняють порушення правил зони вільної торгівлі ЄС, як от мораторію на експорт необробленої деревини та додаткові податки на експорт товарів. Національне агентство з питань запобігання корупції також мало створити автоматизовану систему для перевірки

електронних декларацій з доступом до всіх реєстрів, включно з податковими. Ще однією вимогою було створення відкритого реєстру неповернених кредитів, а також реєстру бенефіціарів компаній.

Загальна макрофінансова програма сягала 1,8 млрд євро. Україна отримала перші два платежі на суму 1,2 млрд. Сталося це завдяки втіленню судової та адміністративної реформ, підвищенню прозорості використання державних коштів, реформам в енергетичному секторі, покращенню соціального захисту і ділового клімату.

Європейські дипломати зазначають: ЄС вирішив не виплачувати третього траншу, щоб Україна зрозуміла, що фінансову підтримку

не варто сприймати як щось належне. Київ мусить виконати свої зобов'язання й працювати над абсорбуючою спроможністю, якщо прагне й надалі отримувати підтримку Євросоюзу.

Після заяви ЄС про невиконання третього траншу Президент Порошенко дещо пом'якшив негативне рішення. Він обговорив це питання з лідерами ЄС, узгодивши нову макрофінансову програму в тому ж розмірі: 1,8 млрд євро виділять вже цього року.

Цей новий макрофінансовий інструмент буде доступний з середини 2018-го впродовж року. Умови, на яких Євросоюз надає нам допомогу, можуть дещо відрізнятись від попередніх, та головні, найімовірніше, не зміняться. Наразі незрозуміло, наскільки суворими є плани ЄС. Контактні особи в Брюсселі вважають, що є різні позиції – від м'якої Домбровської до жорсткіших Мальмстрьом і Гана. Позитивною обставиною є те, що всі троє є друзями України і прагнуть реалізувати нову макрофінансову допомогу. Проте Києву потрібна чинна угода з Міжнародним валютним фондом (МВФ), інакше програма ЄС неможлива. З-поміж умов МВФ, зокрема, – створення антикорупційного суду. Тож ЄС зможе надати кошти лише після ухвалення відповідного законопроекту. ЄС уже підтвердив, що нова макрофінансова допомога становитиме 1 млрд євро (а не 1,8 млрд євро, як повідомив Президент Порошенко) і, напевно, стане доступною впродовж 12 місяців – від середини 2018 до середини 2019-го року.

Втрата третього траншу – не єдина проблема, коли йдеться про невикористання грошей Євросоюзу. В останні місяці ЄС частково або повністю припинив фінансування кількох проєктів. Найбільшого розголосу набув проєкт модернізації шести контрольно-пропускних пунктів на суму 29,2 млн євро. Він розпочався 2014-го і був частиною процесу спрощення візового режиму. Його метою була інтеграція України в економіку європейських сусідів та модернізація контрольних пунктів на кордонах з Румунією, Польщею, Угорщиною та Словаччиною. Попри певний прогрес у реалізації проєкту, жодного контрольно-пропускного пункту належним чином не модернізовано. 20 лютого ЄС заклав проєкт, невитрачені кошти доведеться повернути.

Аналогічна ситуація спіткала бюджетну підтримку ЄС реалізації Енергетичної стратегії України. Проєкт на суму 45 млн євро, який спрямовано на виробництво екологічно чистої енергії, реформування ринку електроенергії, покращення якості нафти, теж призупинено. З 5 млн євро, що мали б надійти з другим платежем, перераховано фактично лише 2 млн.

Частково фінансування стало жертвою політичної кон'юнктури. Приміром, у випадку зі 100 млн доларів від Угорщини на оновлення інфраструктури та аграрного сектору в частках 50% кредиту й 50% гранту. Після ухвалення Україною нового Закону «Про освіту» фінансування було скасовано.

Спроможність абсорбування фінансування залишатиметься викликом для України, позаяк більшість коштів є донорськими. Чимало реформ розпочалися завдяки сприянню та фінансуванню ЄС. Приміром, децентралізація розпочалася як односторонній проєкт Євросоюзу і лише згодом стала частиною порядку денного українського уряду. Дипломати кажуть: годі й чекати ефективного фінансування, доки не буде одностайності та скоординованості. З іншого боку, ЄС не може залишити цей процес цілковито в руках Києва, бо його очільники, здається, не налаштовані втілювати критичні реформи. Це змушує ЄС формувати порядок денний.

ЗАКОНОДАВЧИЙ ПРОЦЕС ТА ВЕРХОВНА РАДА

ЄС та інші впливові політичні сторони часто критикують український законотворчий процес. Торік віце-прем'єр-міністр Іванна Климпуш-Цинцадзе зазначила, що зі 126 директив, які

мали долучити до законодавства 2016 року, реалізовано 36 і лише 23 повністю. Відтоді ситуація істотно не змінилася, Верховна Рада залишається найслабшим гравцем. Так, у нещодавньому опублікованому моніторинговому звіті про виконання Угоди про асоціацію вона посіла найнижче місце з-поміж всіх українських установ, реалізуючи лише 33% від запланованого.

Посол ЄС в Україні неодноразово зазначав: законодавчий програмі потрібно приділяти більше уваги. Незрозуміло, чому важливі закони затримуються в комітеті на пірроку й більше. Єдиною відповіддю може бути тиск на депутатів з боку зацікавлених сторін. Митна, податкова і транспортна галузі є найбільшими аутсайдерами в законотворчих питаннях. В інших царинах, приміром довкілля й енергетики, Рада демонструє істотний прогрес.

На жаль, впродовж цього ж періоду Верховна Рада неодноразово чинила негативний вплив на програму інтеграції з ЄС. Проте найскандальніші випадки – протекціоністський законопроект «Купуй українське, плати українцям» та законопроект, що обмежує незалежність Національного антикорупційного бюро України (НАБУ).

Законопроект «Купуй українське, плати українцям», який розробили депутати Радикальної партії, став топ-проблемою для Євросоюзу (гіршою за мораторій на експорт необробленої деревини) та найбільшою загрозою для відносин ЄС-Київ. Тепер європейські посадовці під час візитів в Україну цікавляться насамперед цим законом. Відчутним ударом стане його ухвалення в другому читанні і в цілому. Дипломатичні джерела вважають, що закон порушує положення СОТ та Угоди про асоціацію, а тому ЄС, безумовно, відреагує рішуче. Крім того, цей законопроект компрометує важливу реформу: державних закупівель і тендерної системи ProZorro, встановлюючи привілеї та стимули для компаній, продукція яких містить вітчизняну складову щонайменше 20% собівартості. Тим часом українські джерела зазначають: законопроект не є популярним, навіть у парламенті. Проте його ухвалення ймовірно, якщо він є частиною компромісу між панівною коаліцією та Радикальною партією Ляшка. Це може бути компенсацією за підтримку Радикальної партії під час ухвалення бюджету.

АНТИКОРУПЦІЙНІ РЕФОРМИ

Напруження у взаєминах Києва та Брюсселя стало очевидним на початку грудня. Лідери Блоку Петра Порошенка (БПП) та фракції Народний фронт (НФ) зареєстрували законопроект №7362, що дозволяє звільнити директора НАБУ й інших чиновників, що борються з корупцією, включно зі Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, без здійснення аудиту. Їхній аргумент полягав у тім, що законодавчий нагляд за антикорупційними інституціями потребує вдосконалення. ЄС не забарився з реакцією, яку підтримали американські партнери. Зрештою, панівна фракція вилучила законопроект, але не раніше, ніж Євросоюз застосував свою «атомну» зброю – безвізовий режим. Європейські дипломати кажуть: в разі ухвалення цього законопроекту Брюссель погрожував розглянути питання про скасування безвізу та фінансової підтримки України. ЄС категорично заявив: цей законопроект суперечить усім зобов'язанням щодо боротьби з корупцією і порушує «План дій з лібералізації візового режиму». З певних джерел відомо, що керівництво України в ніч перед законодавчою сесією мало телефонний дзвінок, під час якого було недвозначно пояснено, чому ухвалення цього законопроекту є великою помилкою. Його ухвалення означало б гальмування реформ, а поняття їхньої незворотності стало б безглуздом. Хоча формально Президент не підтримав цього законопроекту, його фракція у Верховній Раді була провідною силою, що його просувала. А протеже Порошенка – Генеральний прокурор Юрій Луценко – закликав провести аудит

НАБУ, заявивши, що в його розпорядженні є інформація, котру мають передати аудиторю.

Від часу створення НАБУ тривали постійні зіткнення між молодію антикорупційною інституцією та старою гвардією, котру уособлювали Генеральна прокуратура (ГПУ) та Служба безпеки України (СБУ). Певний час ЄС уникав перебування на чімось боці, та з огляду на невпинний тиск на НАБУ відкрито підтримував агентство. Криза, що спричинила цей крок, – розслідування детективами НАБУ корупційної схеми в Міграційній службі України. Посадовця високої ланки запідозрили в сприянні отриманню українських паспортів громадянами третіх країн. В межах операції НАБУ під прикриттям СБУ на доручення агентства здійснювала записи телефонних розмов, працівники СБУ завербували міграційного чиновника для тиску на НАБУ. Посол Франції в Україні заявила: в разі підтвердження корупційної схеми в Міграційній службі, це негативно вплине на безвізовий режим з ЄС. Джерело в Брюсселі також заявило, що безвіз, ймовірно, скасували б, якби слідство довело нелегальне отримання українських паспортів громадянами третіх країн: «Серед них можуть бути терористи, а це є гострою проблемою безпеки».

Ще одним питанням, яке часто порушують у контексті фінансування ЄС та безвізового режиму, є система автоматичної перевірки електронних декларацій. Нині їх подано близько 1,5 млн, а перевірено близько 100. На думку представників ЄС, система перевірки електронних декларацій не досягла мети. Вони публічно заявляють про надто скромні результати. В Україні ситуацію вважають дещо складнішою. НАЗК бракує кваліфікованого персоналу і технологій, а також юридичних інструментів, що дозволять агенції мати доступ до державних реєстрів в інших установах. Одне з джерел в ЄС стурбоване, що керівництво НАЗК може бути незацікавленим у автоматизованій перевірці е-декларацій, позаяк не користувалося власними повноваженнями і не ухвалювало рішень, які сприяли б автоматизації перевірки. Дипломат додав: Президент Порошенко надсилав неправильні сигнали у справі НАЗК. Якби він був наполегливіший, система перевірки давно працювала б. Втім, ЄС не прагне нав'язувати рішення. Він хоче, щоб Україна розуміла, що потрібно робити для уникнення історій на кшталт озвученої віце-президентом Джо Байденом щодо Генпрокурора наприкінці січня. Справді, Євросоюз діє інноваційними методами, допомагаючи чиновникам з поданням електронних декларацій. За його підтримки створено чат-бот «Держслужбовець Тарас»: під час заповнення е-декларації він крок за кроком інструктує, навчає, як їх підтверджувати, нагадує про крайні терміни заповнення, роз'яснює, яку ще інформацію потрібно внести для завершення документа.

Мабуть, найбільше обговорень між Україною та ЄС стосувалося антикорупційного суду. Це питання згадували в ЄС мало не щодня. Українські колеги підтримували його в публічних заявах, але не більше. Після п'яти місяців дебатів, відколи Венеціанська комісія винесла свій вердикт, Верховна Рада ухвалила перший проект закону, що передбачав створення антикорупційного суду. Перше читання тривалий час відклали. Та щойно воно відбулося, виникли побоювання, що під час другого запропонують тисячі поправок, як це було з законом про вибори: комітети переглядатимуть проект вчисто і, найімовірніше, ухвалять його саме перед виборами.

З огляду на зобов'язання України, є декілька елементів, котрі має містити закон. Передусім, юрисдикція антикорупційного суду мусить збігатися з НАБУ та САП, чого не передбачав первісний президентський законопроект. По-друге, закон повинен зберігати єдність судової гілки й закликати до створення спеціалізованого антикорупційного суду, а не спеціального або позачергового, що унеможливило визнання закону неконституційним. По-третє, і найголовніше, процес відбору має бути прозорим, із залученням

міжнародних партнерів та донорів. Останній пункт підкреслює відсутність довіри ЄС до спроможності Києва забезпечити прозорий, чесний, конкурсний відбір суддів. Якщо законопроект буде ухвалено в другому читанні, Суд має запрацювати за 9-10 місяців після набуття законом чинності.

Тим часом, зміни до Кримінального кодексу обмежують повноваження НАБУ та САП. Згідно з так званою поправкою Лозового, рішення щодо продовження чи призупинення розслідувань проти посадовців високого рівня впродовж певного періоду ухвалює суд, а не САП. Якщо ці зміни затвердять, повноважень у НАБУ і САП залишиться ще менше.

Очільників України турбує «надмірна увага» Євросоюзу до формування антикорупційного суду. Як зазначив один з посадовців, завдяки ЄС «увесь процес реформ став заручником створення антикорупційного суду». Ситуація не є однозначною, вважає він. Варто також враховувати несталий баланс у Верховній Раді і той факт, що жоден із впливових гравців в Україні фактично не проти антикорупційного суду. Чиновник каже: ЄС мав би взяти відповідальність за цю ситуацію, позаяк надмірна критика сприяє процвітанню популістських і прокремлівських сил.

Усі ці антикорупційні заходи є частиною безвізового діалогу й Україна, найімовірніше, поступово їх втілюватиме. Хоча темпи істотно відрізняться від тих, що їх бачать у Брюсселі. Нині очевидно: будь-який політик, дії якого спричинять призупинення безвізового режиму, приречений на втрату підтримки виборців. А вже з червня 2017 по лютий 2018 року понад півмільйона українців скористалися безвізовим режимом для подорожей до ЄС.

ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ З ЄС

Політичний діалог між Україною та ЄС був переважно позитивний і продуктивний, за винятком інцидентів навколо антикорупційних реформ. Міністерство закордонних справ та інші зацікавлені сторони в Україні провели якісну роботу з управління очікуваннями напередодні саміту Східного партнерства, надіславши чітке повідомлення про відсутність сподівань на істотний прогрес в межах саміту чи прорив щодо членства. Вони також відзначили, як складно досягти результату під час заходу, в якому беруть участь країни з такими різними амбіціями. Щодо інших тем, ЄС розширив економічні санкції проти Росії ще на півроку, до 15 вересня. Список налічує 40 компаній та 153 особи, що причетні до порушення територіальної цілісності України.

З іншого боку, Україна проявила себе досить амбітно й ініціативно, запропонувавши ЄС чотириетапний план. Він передбачає асоціацію з Шенгенською зоною, приєднання до Митного союзу ЄС, Енергетичного союзу ЄС та Єдиного цифрового ринку. Спочатку реакція Євросоюзу була вельми скептична, особливо щодо Митного союзу та Шенгенської зони.

На думку деяких експертів, Митний союз не вигідний для України, бо їй доведеться дозволити імпорту товарів з країн, що належать до зони вільної торгівлі (ЗВТ) з ЄС. Це не становитиме проблеми для канадських товарів, позаяк Україна перебуває у ЗВТ з Канадою. Можливі складнощі стосуватимуться тих країн, з якими Україна, на відміну від ЄС, не перебуває в ЗВТ. Офіційні представники Євросоюзу також досить негативно ставляться до Митного союзу й не бачать сенсу рухатися в цьому напрямку. Крім того, більшість переваг гіпотетичного Митного союзу Україна-ЄС може бути досягнуто в рамках Угоди про зону вільної торгівлі (ГВЗВТ) Угоди про асоціацію. Техніко-економічні обґрунтування членства України в Митному союзі свідчать про неефективність такої співпраці.

Асоціація з Шенгенською зоною є досить теоретичним кроком, позаяк такого формату немає. Але, враховуючи досвід країн

членів ЄС, ідея є вельми екзотичною. Приміром, Румунія та Болгарія були готові приєднатися до Шенгену з 2011 року, проте їй досі лишаються «за бортом». Формальною причиною є їхні слабкі досягнення в боротьбі з корупцією, на чому особливо акцентують увагу Нідерланди. Це ускладнює прогнози щодо приєднання України до Шенгену на цьому етапі.

Українські чиновники невдоволені, що ЄС не хоче їх чути, зосередившись на власних пріоритетах. Обіцяного техніко-економічного обґрунтування в запропонованих галузях досі немає. Натомість Європейський Союз каже, що техніко-економічні обґрунтування готові, проте не є найважливішими питаннями порядку денного. Європейський дипломат зазначив, що саме Україна не виправдала сподівань ЄС – її очільники не виконують обіцяного. За його словами, «зняття мораторію на експорт необробленої деревини і скасування електронних декларацій для антикорупційних активістів є символами численних порожніх обіцянок українських посадовців». До того ж, документально пропозиції України підготовні погано.

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ І ТОРГІВЛЯ

Реалізація Угоди про асоціацію залишається наріжним каменем відносин Україна-ЄС. Прогрес тут є, хоча й повільніший, ніж передбачали. Зовнішній та внутрішній тиск на уряд дали результат. Питання, які залишаються на порядку денному, – інституціоналізація процедур, що пов'язані з реалізацією Угоди про асоціацію, та загрози дій, які суперечать УА (законопроект «Купуй українське, плати українцям» та мораторій на експорт необробленої деревини).

ЄС високо відзначив Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. Його діяльність позитивно вплинула

на євроінтеграційний процес. Проте роботи ще чимало. Звіт ОЄЄАІ з моніторингу засвідчує реалізацію Угоди про асоціацію на 41%: 42% втілили центральні інституції влади, 33% – Верховна Рада, 50% – інші державні установи. Уряд, переглянувши ці цифри, заявив про фактичну реалізацію на рівні 63%. Для ще більшої плутанини Президент Порошенко наприкінці листопада згадав, що Угоду про асоціацію виконано лише на 15%. Суперечливість у цифрах яскраво демонструє розбіжності в оцінці реалізації Угоди про асоціацію.

У звіті з моніторингу також зазначено: найбільшого успіху досягнуто в галузях освіти, науки та молоді (100%), а також у фінансовому секторі (100%). Галузі, що відстають – охорона здоров'я (4%), транспорт і поштова служба (11%), державні закупівлі (22%) та охорона довкілля (27%).

На політичній арені відносини між Україною та ЄС все ще рясніють плутаниною, проте з економікою все зрозуміло. Торговельні взаємини розвиваються. Експорт українських товарів до ЄС збільшився на 29,9%, сягнувши 17,5 млрд доларів або 40,5% загального обсягу. Найвідчутніше зріс експорт до Бельгії (81,4%), Нідерландів (68,5%) та Латвії (54,7%). Найбільшими торговельними партнерами ЄС є Польща (2,7 млрд доларів), Італія (2,5 млрд доларів) та Німеччина (1,7 млрд доларів). Важлива частка зростання пов'язана із сільськогосподарською та харчовою продукцією: торік цифра збільшилася на 30,8% й становить 8,1 млрд доларів.

Позитивно є й зміна формату цієї торгівлі: продають більше товарів, а не сировини, поступово інтегрується внутрішньогалузевий ланцюжок. Більше компаній отримують доступ до європейського ринку, а перелік експортованої продукції розширюється.

Події у відносинах Україна-ЄС (листопад 2017 – лютий 2018). Оцінка в балах

Дата	Подія	Бали
2017 рік		
3 листопада	Євронест закликає Євросоюз визнати, що Угода про асоціацію між Україною та ЄС не є остаточною метою України.	+1
8 листопада	Європейська комісія офіційно запропонувала зміни до Третього Енергопакету щодо газогонів з третіх країн, що дасть змогу розширити повноваження ЄС на російський газогін «Північний потік-2».	+2
8 листопада	Україна ратифікувала конвенцію Пан-Євро-Мед.	+4
8 листопада	Верховна Рада ратифікувала фінансову угоду між Україною та ЄІБ про надання кредиту в 120 млн євро на проект «Вища освіта в Україні».	+4
15 листопада	Європарламент ухвалив резолюцію про розвиток Східного партнерства.	+1
20 листопада	ЄС подовжив мандат консультативної місії в Україні до 31 травня 2019 року.	+1
24 листопада	Відбувся саміт Східного партнерства.	+3
24 листопада	Україна та ЄС підписали Взаєморозуміння високого рівня про поширення карт Транс'європейської транспортної мережі (TEN-T) на Україну.	+2
27 листопада	3 ЄС попередньо узгоджено нову програму макрофінансової допомоги.	+1
30 листопада	ЄС надасть 3,3 млн євро макрофінансової допомоги на реалізацію програми українсько-білоруської прикордонної співпраці.	+2
30 листопада	Посол ЄС закликав невідкладно призначити членів ЦВК.	-1
1 грудня	Україна не отримала від ЄС третього траншу в розмірі 600 млн євро.	-4
5 грудня	ЄС офіційно звинувачує Генерального прокурора в підриві діяльності НАБУ.	-3
7 грудня	ВР ухвалює в першому читанні законопроект «Купуй українське, плати українцям».	-1
7 грудня	ЄС і США рішуче розкритикували законопроект №7362, який спрямовано на зменшення незалежності НАБУ.	-3
8 грудня	Уряд України та Європейська комісія підписали угоду про виділення 50 млн євро для підтримки ініціатив на сході України.	+4
8 грудня	Зустріч Ради асоціації ЄС-Україна.	+3
11 грудня	ЄБРР надає Харкову кредит на суму 160 млн євро на будівництво метрополітену.	+4
12 грудня	Німеччина виділить 14,3 млн євро на водозабезпечення Донбасу.	+4
14 грудня	ЄБРР надасть кредит у 150 млн євро для модернізації залізниці на півдні України.	+4
14 грудня	Консультативна місія ЄС передала Нацполіції 30 всюдиходів.	+1.5
15 грудня	ЄБРР виділить Дніпру 10 млн євро на тролейбуси.	+4
18 грудня	Рада ЄС затвердила відкриття в Одесі місії EUAM.	+1
21 грудня	Рада ЄС вирішила подовжити економічні санкції проти Росії до 31 липня 2018 року.	+4
28 грудня	ЄБРР виділить Кременчуку 9 млн євро на енергоефективність.	+3
30 грудня	ЄБРР надасть Укрзалізниці 150 млн євро на будівництво нової колії.	+4
2018 рік		
1 січня	Набули чинності додаткові тарифні квоти (TRQ) на зерно, що діятимуть впродовж 3 років.	+4
18 січня	ЄС зробив заяву про антикорупційний суд з натяком на припинення безвізового режиму.	-2
1 лютого	Україна приєднується до конвенції Пан-Євро-Мед.	+2
6 лютого	ЄС надає 17 млн євро для підтримки науки та інновацій в Україні за програмою «Горизонт 2020».	+4
21 лютого	ЄС поширює санкції проти Росії на 153 особи та 40 компаній за порушення територіальної цілісності України.	+4
21 лютого	Рада Європи ухвалила план дій для України з бюджетом 29,5 млн євро.	+4
22 лютого	ЄС підтверджує закриття прикордонних проектів: Україна може втратити до 27 млн євро.	-4
28 лютого	ЄС виділяє 24 млн євро на допомогу жертвам конфлікту на Донбасі.	+4

ВІДНОСИНИ УКРАЇНА – КИТАЙ

ЛИСТОПАД 2017 – ЛЮТИЙ 2018

Позитивні бали: +39
Негативні бали: -2
Загалом: +37
TRUMAN Index: +0,93

Андрій Гончарук

старший науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень України

Віктор Кіктенко

доктор філософських наук, зав. відділу Далекого Сходу Інституту сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАН України

РЕЗЮМЕ ВІДНОСИН

Головним підсумком розвитку українсько-китайських відносин у листопаді 2017 – лютому 2018 року стало подальше поглиблення торговельно-економічної співпраці на тлі активізації міждержавного політичного діалогу. 5 грудня 2017 року в Києві під головуванням Першого віце-прем'єр-міністра України, Міністра економічного розвитку і торгівлі України Степана Кубіва та Віце-прем'єра Держради КНР Ма Кая відбулося третє засідання Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки. Воно стало важливою віхою сучасних взаємин України та КНР. Засідання, яке мало відбутися ще 2015-го, підбило певну риску під періодом невизначеності у двосторонніх відносинах та наочно продемонструвало ефективність політичного діалогу на найвищому рівні. А вже рішення про його проведення до кінця 2017-го було ухвалене під час зустрічі Президента України Петра Порошенка та Голови КНР Сі Цзіньпіна у січні 2017 року в швейцарському Давосі.

Візит в Україну Віце-прем'єра Держради КНР важливий і з огляду на поглиблення конструктивного міждержавного діалогу. Президент П. Порошенко під час зустрічі з паном Ма Каєм позитивно оцінив результати третього засідання українсько-китайської міжурядової Комісії. Він підтвердив зацікавленість України в реалізації китайської ініціативи «Один пояс, один шлях», у рамках якої пріоритетом є залучення технологічних можливостей та інвестицій Китаю в розвиток української економіки. Під час зустрічі П. Порошенко передав запрошення Голові КНР Сі Цзіньпіну відвідати Україну з візитом. Він звернув увагу на важливість послідовної позиції Китаю щодо поваги до територіальної цілісності та суверенітету України і закликав китайську владу й надалі дотримуватися політики невизнання тимчасової окупації Росією українського Криму.

Протягом зазначеного періоду тривав українсько-китайський міжвідомчий діалог, зокрема в космічній галузі, правовій сфері та в царині фіскальної політики. Відбулися два засідання різних підкомісій Комісії зі співробітництва між урядами України та КНР, низка інформаційних заходів з реалізації двосторонніх домовленостей.

Варто відзначити сталу тенденцію до збільшення повідомлень про успішне підписання та втілення угод у різних галузях економіки.

Негативним моментом стало завершення Банком розвитку КНР генеральної кредитної угоди 2012 року з НАК «Нафтогаз України» на суму \$3,656 млрд. Її не реалізовано через затримку з отриманням погоджень від українських державних органів, що не свідчить на користь нашої влади.

Співпраця в гуманітарній галузі позначилася кількома цікавими подіями. Зокрема, низкою заходів з нагоди китайського «Свята весни» та відкриттям у Києві символічної скульптурної композиції «Ворота душі. Діалог Тараса Шевченка і Ду Фу» відомого скульптора У Вейшаня.

ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ

5 грудня 2017 року відбулася зустріч Президента України Петра Порошенка з Віце-прем'єром Держради КНР Ма Каєм. Китайський гість відзначив: за 25 років взаємного дипломатичного визнання співпраця Китаю та України в різних галузях була успішна.

В січні 2017-го Сі Цзіньпін і П. Порошенко зустрілися в Давосі, визначивши напрями подальшого розвитку китайсько-українських відносин. Саме втілення домовленостей між лідерами двох країн стало головною метою третього засідання Комісії зі співробітництва між урядами Китаю та України. За словами Ма Кая, КНР сподівається разом з Україною сприяти тому, щоб Комісія успішно виконувала свою роль, яка полягає в централізованому плануванні та координації дій, а також має на меті вивести на новий рівень китайсько-українську ділову співпрацю в економіці, торгівлі, сільському господарстві, космічній авіації, науці і техніці. Віце-прем'єр Держради КНР висловив впевненість, що 19-й з'їзд Комуністичної партії Китаю, що відбувся у жовтні 2017 року, не лише у перспективі дасть потужний поштовх розвитку Китаю, а й відкриє перед усіма країнами світу, в тім числі Україною, нові можливості співпраці з КНР. Петро Порошенко, в свою чергу, зазначив: Україна активно підтримує ініціативу «Пояс і шлях» та сподівається на зміцнення ділової співпраці з Китаєм у всіх галузях.

5 грудня 2017 року відбулася й зустріч Прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана з паном Ма Каєм. В. Гройсман зазначив: Китай був і залишається нашим стратегічним партнером та стратегічним пріоритетом. Сьогодні перед нами відкриваються нові можливості для поглиблення співпраці й реалізації спільних проектів та ініціатив. В. Гройсман повідомив, що 2019-ий буде оголошено Роком Китаю в Україні. Ма Кай, в свою чергу, підкреслив: Китай приділяє чималу увагу співпраці з Україною як у політичній, так і в торговельно-економічній царинах. «Ми вважаємо, що у нас єдині позиції в цьому аспекті. Саме тому ми готові стимулювати та поглиблювати нашу співпрацю», – зазначив Віце-прем'єр Держради КНР.

Київ розраховує на активну участь китайських інвесторів у масштабній приватизації українських активів. «Ми будемо відкривати нові можливості для інвестування, серед них і шляхом ухвалення нового законодавства про приватизацію, концесію. Це може стати інструментом залучення капіталу в Україну. Ми також володіємо значним кадровим потенціалом та можливостями технологічного розвитку, тож можемо говорити про об'єднання зусиль для посилення спільних позицій на світовому ринку. Україна є і буде надійним партнером у транскордонних проєктах, передусім логістичного спрямування. Ми відкриті для співпраці та опрацювання ініціатив, які б увійшли до загальної стратегії розвитку таких проєктів», – зазначив Володимир Гройсман. Віце-прем'єр Держради Китаю підтримав бажання України активно долучатися до реалізації міжнародних проєктів, а також формувати максимально сприятливий діловий клімат для розвитку підприємництва. «Зі свого боку ми готові стимулювати інвестування і таким чином сприяти відновленню економіки України, – сказав Ма Кай. – Пропонуємо активізувати нашу співпрацю в межах міжнародного проєкту «Один пояс, один шлях». Ми вважаємо Україну одним з логістичних та промислових центрів на шляху до Євросоюзу. Сподіваємося на відновлення спільних інфраструктурних проєктів. Спектр нашої взаємодії не обмежується агросферою чи будівництвом інфраструктурних об'єктів. Ми зацікавлені в технологічній співпраці, створенні індустріальних парків, співробітництві в галузях авіабудування, освоєння космосу та енергетики».

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

5 грудня 2017 року в Києві під головуванням Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України Степана Кубіва та Віце-прем'єра Держради КНР Ма Кая відбулося третє засідання Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР. Сторони обговорили розширення українсько-китайських відносин, зокрема в галузі торговельно-економічної співпраці, промисловості, енергетики, інфраструктури, обговорили реалізацію спільних проєктів. З-поміж перспективних напрямів економічної співпраці в інфраструктурній галузі визначено: втілення проєктів з розвитку портової інфраструктури України, дорожнього господарства, електрифікації залізниць, інфраструктури аеропортів. Зростає співпраця в агропромисловому комплексі, промисловому секторі, в науково-технічній, високотехнологічній, освітній галузях, трансфері технологій, а також спільній виставковій діяльності, проведенні форумів, конференцій. Посилюється взаємодія в культурній царині. Віце-прем'єр Держради КНР Ма Кай підкреслив: засідання міжурядової Комісії дасть змогу зміцнити українсько-китайські взаємини у всіх ключових галузях. «Сьогодні потрібно розширювати форми і галузі для спільної роботи, шукати найсприятливіших форм взаємодії. Китай передбачив для співпраці з Україною \$7 млрд, і навіть більше, якщо будуть успішні проєкти. Але треба зважати на потреби ринку, які слід акуратно оцінювати й спрямовувати спільні зусилля в ті царини, де буде найкращий ефект і результат». На його думку, втілення проєктів «Україна – Китай» має відбуватися з урахуванням їхньої готовності, потреб та можливостей ринку.

У свою чергу під час засідання Комісії С. Кубів наголосив: «Між нашими народами та культурами є глибокий духовний зв'язок. Це також сприятиме подальшому зближенню між двома країнами. Крім того, ми знаємо: підприємці України і Китаю активно взаємодіють, використовуючи найкращі можливості співпраці та торгівлі, зокрема в галузях енергетики, високотехнологічного виробництва, промисловості та агропромислового комплексу».

За підсумками засідання Комісії Україна та Китай підписали спільний Протокол, де визначили ключові досягнення й плани розвитку подальшої співпраці. Їх закріплено в низці документів:

- План дій «Україна – КНР» з реалізації ініціативи побудови «Економічного поясу Великого шовкового шляху» та «Морського шовкового шляху XXI століття»;
- Меморандум про взаєморозуміння в галузях енергоефективності, відновлювальної енергетики та альтернативних видів палива між Державним агентством з енергоефективності й енергозбереження України та Національною енергетичною адміністрацією Китайської Народної Республіки;
- Програма культурного співробітництва між Міністерством культури України та Міністерством культури Китаю на 2018-2022 рр.; Угода між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти Китайської Народної Республіки про співробітництво в галузі освіти;
- Меморандум про співробітництво в галузі охорони здоров'я і медичної науки між Міністерством охорони здоров'я України та Національною комісією Китайської Народної Республіки з охорони здоров'я та планування сім'ї;
- Програма українсько-китайської інвестиційної співпраці в агропромисловому комплексі між Міністерством

аграрної політики і продовольства України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством сільського господарства КНР і Міністерством комерції КНР.

Перед третім засіданням міжурядової Комісії відбулися засідання різних підкомісій. Зокрема, чергове засідання підкомісії з торговельно-економічної співпраці та робочої групи з питань інвестицій в її складі у листопаді 2017-го в Пекіні. В роботі підкомісії взяла участь делегація ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України».

9 лютого відбувся інформаційний захід за результатами третього засідання Комісії зі співробітництва між Урядами України та КНР і реалізації досягнутих домовленостей. Перший віце-прем'єр-міністр України Степан Кубів зазначив: Україна і Китай мають великі спільні плани. Китай готовий вкласти \$7 млрд в українські проекти, зокрема інфраструктурні – порти, міст в Кременчуці, велика кільцева дорога навколо Києва на умовах концесії, гілка метро в Києві, а також в аграрний сектор, інноваційні проекти, енергетику й енергоефективність. На заході був присутній Надзвичайний і Повноважний Посол КНР в Україні Ду Вей.

23 січня Китайська Торгова Асоціація влаштувала прийом з нагоди святкування китайського Нового року. Посол КНР в Україні пан Ду Вей у своєму новорічному привітанні відзначив: за два роки існування до Асоціації долучилися 50 компаній, що свідчить про її ефективність. Посол зауважив, що минулий рік був плідним для китайсько-української співпраці, та висловив сподівання на практичне втілення плану подальшої співпраці. Пан Ду Вей наголосив: його присутність на цьому заході свідчить про посилення уваги з боку китайської дипломатії до питань торговельно-економічної співпраці з Україною, яка нині є стрижнем двосторонніх відносин.

Протягом листопада-лютого тривав досить жвавий українсько-китайський міжвідомчий діалог. 20-23 листопада 2017 року відбувся візит до Пекіна делегації Державного космічного агентства України на чолі з головою ДКА П. Дегтяренком та представників низки підприємств вітчизняної космічної галузі. В межах заходу за участю Китайської національної космічної адміністрації та провідних китайських компаній відбулися засідання робочої групи та четверте засідання українсько-китайської підкомісії з питань співпраці в космічній галузі. Було підбито проміжні підсумки виконання Програми українсько-китайського співробітництва в космічній галузі на 2016-2020 роки, підписано Протокол та ухвалено оновлену редакцію Програми.

6 грудня в межах третього засідання Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР відбулася робоча зустріч делегацій Державного космічного агентства України на чолі з П. Дегтяренком та Китайської національної космічної адміністрації на чолі з Тан Денцзе. Китайській стороні було представлено потенціал наземної інфраструктури Національного центру управління та випробувань космічних засобів ДКА.

16 листопада 2017 року в Києві відбувся II Український форум Шовкового шляху, де обговорили механізми ведення бізнесу та залучення китайських інвестицій в Україну. В межах форуму було організовано зустрічі представників китайських компаній та українських підприємств у форматі «B2B» за такими напрямками: агросектор, торгівля і фінанси, ІТ та інновації, транспорт і логістика, культура і туризм. В роботі форуму взяли участь перший віце-спікер Верховної Ради України Ірина Геращенко, Надзвичайний і Повноважний Посол КНР в Україні Ду Вей, виконавчий директор грузинського державного інвестиційного фонду Partnership Fund Давид Саганелідзе, керівник депутатської групи ВРУ з міжпарламентських зв'язків з КНР, голова Комітету Верховної Ради з питань бюджету Андрій Павелко, Міністр інфраструктури України Володимир Омелян.

23 листопада Міністр юстиції Павло Петренко під час зустрічі з Міністром юстиції КНР Чжан Цзюнем поінформував китайського колегу про новачі, які запроваджують в Україні. Зокрема, міністри обговорили судову реформу та перезапуск всієї вертикалі судових органів, реформу виконавчої служби та запровадження інституту приватних виконавців. Український міністр звернув увагу пана Чжан Цзюня на систему безоплатної правової допомоги в Україні, яку рекомендовано країнам-членам ООН як модельну й таку, що забезпечує захист прав якнайширшого кола осіб. Міністри домовилися розпочати підготовку угоди про поглиблення співпраці за всіма ключовими напрямками діяльності між міністерствами юстиції України та Китаю. Відбулася також зустріч із Президентом Всекитайської асоціації юристів Ван Чжунфеном. На ній сторони обговорили подальші зміни в системі нотаріату, системну реформу адвокатури, новачі для докорінного підвищення якості правової освіти, а також можливу співпрацю двох асоціацій у глобальних проектах, зокрема в ініціативі «Один пояс, один шлях».

6 грудня представники Міністерства економічного розвитку України спільно з китайською делегацією на чолі з Віце-прем'єром Державної Ради КНР Ма Каєм відвідали авіабудівний концерн «Антонов». Високий гість оглянув транспортні літаки Ан-132Д, Ан-178, Ан-70, Ан-124-100 «Руслан» і Ан-225 «Мрія», познайомився з їхніми основними характеристиками. Гості заявили про готовність Китаю тісно співпрацювати з Україною в галузі літакобудування.

25 січня Уряд України схвалив проект Меморандуму між урядами України та Китаю про отримання безоплатної допомоги. Це дасть змогу сторонам формально завершити реалізацію проекту, який передбачено Угодою між урядами України та Китаю, про надання Міністерству економічного розвитку і торгівлі України Держрадою КНР телекомунікаційного обладнання загальною вартістю 10 млн китайських юанів (понад \$1,5 млн).

30 січня в Міністерстві інфраструктури України відбулося підписання акту прийому-передачі створеного об'єкту згідно з Проектом «Реконструкція водних підходів, маневрових зон та операційних акваторій біля причалів з урахуванням перспективного вантажообігу морського порту «Южний» у м. Южне Одеської області». У заході взяли участь Міністр інфраструктури України В. Омелян, Надзвичайний і Повноважний Посол Китайської Народної Республіки в Україні Ду Вей, представники посольства Сполучених Штатів Америки в Україні. Міністр інфраструктури привітав компанію China Harbour Engineering Company LTD із завершенням робіт з випередженням графіку майже на три місяці. Посол Китаю в Україні Ду Вей зазначив: «У квітні 2017 року компанія China Harbour Engineering Company шляхом участі в прозорому тендері здобула перемогу на виконання проекту з днопоглиблення в порту «Южний». Це був перший раз, коли китайське підприємство досягло такого успіху в Україні. China Harbour відповідально поставилося до виконання проекту й завершило його майже на 3 місяці раніше за встановлений термін. Успішне виконання цього проекту дасть змогу не лише підвищити потужність морського порту «Южний», а й покращити розвиток сільського господарства України. Сподіваюся, в майбутньому більше китайських підприємств, наслідуючи приклад China Harbour Engineering Company, заходять на український ринок для виконання масштабних проектів. Це свідчить, що підприємства та бренди КНР можуть працювати швидко і якісно».

8 лютого в.о. голови Державної фіскальної служби України М. Продан зустрівся з головою Державної податкової адміністрації КНР Ван Цзюнем. Китайська сторона запропонувала розпочати процес перегляду Угоди між урядами України та КНР про уникнення подвійного оподаткування та запобігання ухиленню від сплати податків 1996 року. Нині Україна має змогу стати другою країною для Китаю, що надає податкові стимули при

залученні китайського капіталу в українську економіку. Відповідні пільги може отримати й Україна.

Підписання та успішна реалізація угод спостерігається в різних галузях економіки. Так, з 1 листопада курсує поїзд через територію України (Чоп, Мостиська) з Чженчжоу в напрямку Словаччини, Польщі та Угорщини в межах нового Шовкового шляху. Потяги складаються з 57 платформ під універсальні контейнери.

6 листопада China National Nuclear Corporation (CNNC) спільно з Industrial & Commercial Bank of China (ICBC) запропонували Україні розглянути можливість побудови четвертого блоку Хмельницької АЕС за власною технологією Hualong One (HPR-1000). Китайська сторона заявила про ймовірність високого рівня української локалізації під час побудови блоків і готовність надати 85% фінансування від загальної вартості проекту під державні гарантії. Того ж дня прес-служба ПАТ «ДПЗКУ» повідомила, що досягнуто домовленостей про збільшення обсягів постачання зернових до Китаю після переговорів з Китайською національною корпорацією машинної індустрії та генеральних підрядів (СЕСЕ).

15 листопада в Пекіні відбулися переговори з головою The Silk Road Fund Цзінь Ці української делегації під головуванням заступника Міністра економічного розвитку і торгівлі України Н. Микольської за участю голови Держенергоефективності С. Савчука та представників Мінагрополітики, МЗС, Мінекономрозвитку, Державної інноваційної фінансово-кредитної установи, Посольства України в КНР. Зокрема, розглянуто можливості фінансування «зелених» проектів та створення «зеленого фонду» в Україні.

17 листопада Китайську національну корпорацію генеральних підрядів (СЕСЕ) визнано переможцем відкритого конкурсу Державної іпотечної установи на залучення зовнішньої позики для фінансування реалізації інвестиційного проекту «Забезпечення житлом на умовах іпотечного кредитування або фінансового лізингу». Сума очікуваних позик – \$500 млн, термін залучення – 15 років, кредитна ставка – 4,5% річних.

22 листопада міський голова Києва Віталій Кличко та заступник голови правління консорціуму China Pacific Construction Group Го Уін підписали угоду про співпрацю в реалізації проекту з будівництва четвертої лінії київського метро. Угода передбачає створення робочої групи з українських та китайських фахівців, що розробить оптимальні технічні та фінансові рішення для втілення проекту. Вартість будівництва оцінюють у \$2 млрд, при цьому 85% прогнозованої вартості проекту буде забезпечено коштом кредиту китайських фінансових установ.

28 листопада керівник Державного агентства автомобільних доріг України С. Новак та представник компанії Sinohydro Corporation Limited (КНР) Сюй Фей підписали контракт на реконструкцію північної об'їзної дороги м. Житомир по трасі М-06 Київ – Чоп. Контракт укладено в межах проекту «Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до м. Києва (Пан'європейські коридори)». Проект фінансують коштом кредиту Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) і Європейського інвестиційного банку (ЄІБ). Роботи розпочнуть цього року з початком будівельного сезону, термін виконання – 2 роки.

12 грудня Міжнародні Авіалінії України повідомили про запуск чартерних рейсів до міста Санья (Хайнань) з 29 грудня 2017 року.

28 грудня голова Березанської РДА Сергій Танасов мав робочу зустріч з представниками китайської компанії TBEA International Ltd. та працівниками ТОВ «Інститут ДніпроВНІПенергопром». Сторони обговорили початок реалізації цього року проекту будівництва Тилігульського вітрової електростанції потужністю 500 МВт. Варто зазначити: Тилігульська ВЕС стане найпотужнішою вітровою електростанцією у Східній Європі й налічуватиме понад 100 вітроенергетичних установок.

8 лютого китайська державна корпорація China Machinery Engineering Corporation, Первомайська міська рада, Інститут сталого розвитку та ДП «Центр розвитку зелених інвестицій» підписали інвестиційний меморандум про будівництво сонячної електростанції в місті Первомайський Харківської області. Інвестором є китайська державна корпорація СМЕС.

3 10 лютого низка китайських компаній перейшла від закупівель кукурудзи в США до постачальників з України після того, як Пекін посилив контроль над переробкою генетично модифікованих культур.

Серед негативних повідомлень зазначеного періоду слід звернути увагу на те, що 8 листопада Банк розвитку КНР повідомив про завершення генеральної кредитної угоди 2012 року з НАК «Нафтогаз України» на \$3,656 млрд. У НАК заявили, що згідно з гарантованими державою умовами угоди, проекти під кредитні кошти мали передати банку до 25 червня 2017 року. Через затримку з отриманням погоджень від українських державних органів у червні Нафтогаз узгодив з китайською стороною чергове перенесення цього терміну до 1 серпня 2017-го. Востаннє Нафтогаз передав документи для узгодження зацікавленими міністерствами торік у лютому й відтоді надіслав понад 40 листів міністерствам і Кабінету Міністрів України з проханням прискорити розгляд матеріалів. На жаль, необхідні узгодження українська сторона надала лише в жовтні й матеріали надійшли до китайського банку після завершення визначеного терміну. Як наслідок, банк повідомив Нафтогазу про неможливість опрацювання отриманих документів і, відповідно, про завершення кредитної угоди 2012 року. Водночас Банк розвитку КНР повідомив про готовність продовжити співпрацю з Нафтогазом по нових проектах.

Важливим питанням українсько-китайської торговельно-економічної співпраці залишається негативний (для України) баланс двосторонньої торгівлі. Зокрема, саме це є головним гальмом на шляху до створення зони вільної торгівлі між країнами.

1 лютого в Києві відбулася масштабна презентація виставкового проекту China International Import Expo (CIIE), який заплановано провести в Шанхаї 5-10 листопада. Місцем проведення стане National Exhibition and Convention Center – один з найсучасніших та найбільших виставкових центрів КНР. У Києві презентацію відвідали кілька сотень представників вітчизняного бізнесу, члени уряду, керівництво Торгово-промислової палати України. Китайську сторону представляли Посол КНР в Україні пан Ду Вей, фахівці Міністерства комерції Китаю та Бюро з організації China International Import Expo. Вони розповіли, що виставка буде найбільшим цього року міжнародним заходом у Китаї, який присвячено міжнародній торгівлі. Особливо відзначили, що це перший подібний захід, який спрямовано на стимулювання імпорту до КНР. «Українська економіка потребує інвестицій та ринку для продажу своїх товарів. Тому я закликаю українських виробників відвідати Шанхай і взяти участь у цій виставці», – підкреслив посол Ду Вей. Для міжнародних компаній шанхайська виставка може стати унікальним стартовим майданчиком для виходу на китайський споживчий ринок та ринок послуг. Це надто важливо для України, що має «хронічну» проблему від'ємного сальдо в торгівлі з Китаєм, і яка визначила для себе стратегічну мету – нарощування постачання вітчизняних товарів до КНР.

ГУМАНІТАРНА СПІВПРАЦЯ

9 листопада 2017 року в Пекіні відбулося підписання Протоколу четвертого засідання українсько-китайської підкомісії з питань співпраці в галузі культури. Під час засідання досягнуто домовленості підтримувати й заохочувати зміцнення безпосередніх контактів між культурними і художніми установами,

сприяти обміну діловою інформацією, фаховій підготовці та реалізації спільних культурно-мистецьких проєктів. Обговорили й питання створення культурного бренду «Один пояс, один шлях».

9 листопада підписано угоду про співпрацю між Луаньським університетом Ван Сі (провінція Аньхой) та Чернівецьким національним університетом ім. Ю. Федьковича в царині гуманітарних наук, іноземних мов та інших галузей знань, а також обміну на рівні факультетів, академічної і культурної комунікації. Того ж дня в КНУ ім. Т. Шевченка відбувся студентський ярмарок вакансій, організований Управлінням трудових ресурсів і соціального забезпечення міста Циндао (провінція Шаньдун). Офіційна частина ярмарку завершилася церемонією підписання рамкової угоди про залучення висококваліфікованих кадрів між Канцелярією керівної групи з кадрової роботи м. Циндао та Інститутом проблем безпеки атомних електростанцій Національної академії наук України.

22-24 листопада в Києві відбулася наймасштабніша в історії України Китайсько-українська наукова виставка технологій та інновацій, приурочена до 25-ї річниці встановлення дипломатичних відносин. У виставці взяли участь 60 провідних наукових установ і виробничих компаній КНР, що представили 150 різних проєктів.

8 грудня в головному навчальному корпусі КНУ ім. Т. Шевченка відбулося відкриття другого класу Авторизованої мережевої та інформаційної академії Huawei.

1 грудня Вінницький національний технічний університет та Технологічний інститут (м. Ланьчжоу) уклали угоду про співробітництво, що передбачає двосторонній обмін та наукову співпрацю.

12 грудня Миколаївський Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова підписав угоду

про надання 100 стипендій для українських студентів на навчання в китайському Яньченському політехнічному інституті за спеціальностями туристичний менеджмент, дизайн, машинобудування і електротехніка.

15 грудня у Ботанічному саду в Києві відкрили скульптурну композицію «Ворота душі. Діалог Тараса Шевченка і Ду Фу» китайського скульптора, директора Китайського музею образотворчого мистецтва У Вейшаня.

15 січня розпочали роботу три візові центри України в Китаї (Пекін, Шанхай, Гуанчжоу). На сайті Посольства України в КНР їхнє відкриття пояснюють великою кількістю людей, що подорожують з Китаю до України. Нові центри мають гарну інфраструктуру й подовжені години прийому документів, відповідний сайт та кол-центр.

1 лютого Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова підписав контракт з підготовки PhD-аспірантів для КНР на суму \$560 тис. Програма здійснюється в межах затвердженого плану інвестиційного розвитку та підтримки науки НУК на \$5 млн і є його першим етапом. Того ж дня віце-президент НАН України А. Загородній заявив про наміри НАН України створити два китайсько-українські центри для взаємодії з КНР. Вони координуватимуть співпрацю НАН України з провінціями Шаньдун та Гуандун, активно просуватимуть розробки українських науковців на китайський ринок.

6 лютого у Львівському національному академічному театрі опери та балету ім. Соломії Крушельницької відбувся концерт з нагоди китайського «Свята весни». 8 лютого в Києві у Національній опері України відбувся гала-концерт. Київські глядачі побачили виступ ансамблю пісні і танцю «Чарівність заходу» з провінції Хунань.

Події у відносинах Україна-Китай (листопад 2017 – лютий 2018). Оцінка в балах

Дата	Подія	Бали
2017 рік		
1 листопада	Одним з маршрутів Нового Шовкового шляху почав курсувати поїзд через територію України.	+1
6 листопада	China National Nuclear Corporation у співпраці з Industrial & Commercial Bank of China запропонували Україні розглянути можливість добудови четвертого блоку Хмельницької АЕС.	+0,5
6 листопада	ПАТ «ДПЗКУ» досягла домовленостей про збільшення обсягів постачання зернових до Китаю.	+0,5
6 листопада	У Запорізькому національному університеті відкрито Школу Конфуція з вивчення китайської мови.	+0,5
8 листопада	Банк розвитку КНР повідомив про завершення генеральної кредитної угоди 2012 року з НАК «Нафтогаз України» на суму \$ 3,656 млрд.	-2
9 листопада	У Пекіні підписано Протокол четвертого засідання українсько-китайської Підкомісії з питань співробітництва в галузі культури.	+1
9 листопада	Підписано угоду про співпрацю між Луаньським університетом ВАН СИ та Чернівецьким національним університетом ім. Юрія Федьковича.	+1
9 листопада	В КНУ ім. Т. Шевченка відбувся студентський ярмарок вакансій, організований Управлінням трудових ресурсів і соціального забезпечення міста Циндао (пров. Шаньдун).	+0,5
13-18 листопада	У Пекіні відбулося засідання підкомісії з торговельно-економічної співпраці Комісії зі співробітництва між урядами України та КНР.	+2
15 листопада	У Пекіні відбулися переговори між головою The Silk Road Fund пані Цзінь Ці та українською делегацією на чолі з заступником Міністра економічного розвитку і торгівлі України Наталією Микольською.	+1
16 листопада	У Києві відбувся II Український форум Шовкового шляху.	+1
16 листопада	Відбулося офіційне підписання Меморандумів про співпрацю між генеральним секретарем Альянсу міст Шовкового шляху пані У Бісю та головами обласних адміністрацій.	+1
20 – 23 листопада	Відбулося четверте засідання українсько-китайської Підкомісії з питань співробітництва в космічній галузі та засідання робочої групи.	+2

Дата	Подія	Бали
22 листопада	Міський голова Києва Віталій Кличко та заступник голови правління консорціуму China Pacific Construction Group Го Уїн підписали угоду про співпрацю в реалізації проекту з будівництва четвертої лінії київського метро.	+1
22-24 листопада	У Києві відбулася Китайсько-українська наукова виставка технологій та інновацій.	+1
23 листопада	Міністр юстиції Павло Петренко зустрівся з Міністром юстиції КНР Чжан Цзюнем.	+1
28 листопада	Державне агентство автомобільних доріг України та компанія Sinohydro Corporation Limited (КНР) підписали контракт на реконструкцію північної об'їзної дороги м. Житомир по трасі М-06 Київ – Чоп.	+1
1 грудня	Вінницький національний технічний університет та Технологічний інститут (м. Ланчжоу) уклали угоду про співпрацю.	+1
5 грудня	У Києві відбулося третє засідання Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки.	+4
5 грудня	Відбулася зустріч Президента України Петра Порошенка з Віце-прем'єром Держради КНР Ма Каєм.	+2
5 грудня	Відбулася зустріч Прем'єр-міністра Володимира Гройсмана з Віце-прем'єром Держради КНР Ма Каєм.	+2
6 грудня	Представники Міністерства економічного розвитку України та китайська делегація на чолі з Віце-прем'єром Держради КНР Ма Каєм відвідали авіабудівний концерн «Антонов».	+0,5
6 грудня	Відбулася робоча зустріч делегацій Державного космічного агентства України та Китайської національної космічної адміністрації.	+0,5
8 грудня	У КНУ ім. Т. Шевченка відбулося відкриття другого класу Авторизованої мережевої та інформаційної академії Huawei.	+0,5
12 грудня	Миколаївський Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова підписав угоду про надання 100 стипендій українським студентам на навчання в Яньченському політехнічному інституті.	+1
12 грудня	Міжнародні Авіалінії України повідомили про запуск чартерних рейсів до міста Санья (Хайнань).	+0,5
15 грудня	У Києві відкрили скульптурну композицію «Ворота душі. Діалог Тараса Шевченка і Ду Фу».	+1
28 грудня	China Harbour Engineering Company завершила днопоглиблювальні роботи морського порту «Южний»	+1
28 грудня	Голова Березанської РДА С. Танасов зустрівся з представниками китайської компанії TBEA International Ltd. та працівниками ТОВ «Інститут ДніпроВНІПенергопром».	+0,5
2018 рік		
23 січня	Китайська Торгова Асоціація влаштувала прийом з нагоди китайського Нового року.	+1
25 січня	Уряд України ухвалив проект Меморандуму між урядами України та КНР про отримання безоплатної допомоги.	+1
30 січня	У Міністерстві інфраструктури України відбулося підписання акту прийому-передачі робіт з днопоглиблення морського порту «Южний», виконаних компанією China Harbour Engineering Company Ltd.	+0,5
1 лютого	У Києві відбулася масштабна презентація виставкового проекту China International Import Expo.	+1
1 лютого	Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова підписав контракт з підготовки PhD-аспірантів для КНР на суму \$560 тис.	+1
6 лютого	У Львівському національному академічному театрі опери та балету ім. Соломії Крушельницької відбувся концерт з нагоди китайського «Свята весни».	+0,5
8 лютого	У Києві в Національній опері України відбувся гала-концерт з нагоди китайського «Свята весни».	+1
8 лютого	Підписано інвестиційний меморандум про будівництво сонячної електростанції в місті Первомайський Харківської області китайською державною корпорацією China Machinery Engineering Corporation.	+0,5
8 лютого	В.о. голови Державної фіскальної служби М. Продан зустрівся з головою Державної податкової адміністрації КНР Ван Цзюнем.	+0,5
9 лютого	Відбувся інформаційний захід з приводу результатів проведення третього засідання Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР і реалізації досягнутих домовленостей.	+1
10 лютого	Низка китайських компаній перейшли від закупівель кукурудзи в США до українських постачальників.	+0,5

ВІДНОСИНИ УКРАЇНА-РОСІЯ

ЛИСТОПАД 2017 – ЛЮТИЙ 2018

Позитивні бали: +11
Негативні бали: -47
Загалом: -36
TRUMAN Index: -1,3

Сергій Солодкий

перший заступник директора Центру «Нова Європа»

РЕЗЮМЕ ВІДНОСИН

Президентські вибори в Росії створили підґрунтя для очікувань на Заході можливих змін у підходах Володимира Путіна щодо врегулювання конфлікту з Україною. Підтримка Москвою ідеї введення миротворчої місії ООН на Донбас стала поштовхом для динамічного переговорного процесу, який розпочався ще в попередній звітний період. Путін дав кілька сигналів, які мали б символізувати його прихильність до компромісу. Зокрема, він публічно втрутився в розв'язання питання звільнення заручників, яких утримують на окупованих територіях Донбасу. Проте жоден із цих сигналів не став критичним для зміни політики західних урядів: санкції не лише продовжують, а й посилюють. Захід не йшов на поблажки, усвідомлюючи: жодна з нібито поступок Путіна не розв'яже принципового питання – припинення вогню на сході України, а тим більше – деокупації Криму. В Україні й далі заручалися підтримкою західних партнерів для тиску на російське керівництво. Так, у випадку зі звільненням заручників певну роль відіграла канцлер Ангела Меркель. Розуміють у Києві й важливість американської активності, зокрема щодо надання оборонної зброї. Проте у владних колах України й досі присутнє невдоволення рівнем і послідовністю західних урядів на російському напрямку. У Києві з сумом визнавали: Німеччина була дещо скута в своїх зусиллях через внутрішньополітичну кризу; на США в Україні поклали чималі надії після оприлюднення так званої «Кремлівської доповіді», та зрештою вона нікого не вразила ані в Києві, ані тим більше в Москві. Українські дипломати наприкінці 2017 року були стурбовані можливим відновленням повноважень російської делегації в Парламентській Асамблеї Ради Європи. Цей сценарій вони сприймали як ймовірний на 99%. Проте в Києві на цьому етапі дещо переоцінили прихильність європейських політиків до діалогу з нинішньою Росією, а також недооцінили рівень своїх можливостей та зусиль іноземних партнерів (зокрема, відзначають принципову роль британців). В Україні очікують посилення санкцій проти Росії після президентських виборів у березні: мовляв, якщо Путін не пішов на компроміс під час виборів, щоб зобразити себе миротворцем, потім у нього втрачається мотивація й поготів.

Індекс відносин України та Росії і далі перебував нижче за нульову позначку. Для подій характерний досить широкий спектр оцінок – від «-7», що позначає провокації, розрив дипломатичних відносин або воєнні дії, до «+1». Середній показник за звітний період становить «-1,3». Це фактично вдвічі нижчий індекс порівняно з попереднім. Навряд чи можна говорити, що взаємини істотно погіршилися за останні чотири місяці, позаяк між сторонами фактично вже чотири роки триває війна (хоча й не визнана офіційно). Певної позитивної динаміки надавало відношення звільнення заручників, переговори щодо миротворців. Однак ці події затьмарює подальше кровопролиття на Донбасі та порушення прав людини в Криму.

ХРОНІКА ВІДНОСИН

ТАКТИКА НЕДОКОМПРОМІСІВ НА ОЗБРОЄННІ У РОСІЇ

Володимиру Путіну в останні місяці вдалося змусити західних спостерігачів замислитися: можливо, господар Кремля й справді готовий до компромісу? У владних коридорах України досить скептично ставилися до нібито проявів конструктиву з боку російського президента, сприймаючи їх радше як своєрідну пастку. Спочатку Путін погодився на миротворців ООН на Донбасі, хоча це питання росіяни саботували два роки. Потім відбулося масштабне звільнення заручників, які перебували в полоні на окупованих територіях. Проте в кожному з цих випадків була певна половинчистість – до остаточного компромісу щодо миротворців так і дійшло, не звільнено і всіх заручників. Тож

говорити можна радше про напівкомпроміси чи недокомпроміси. Хоча в Україні вірили, що українців вдасться визволити з полону ще в січні, здійснивши так звану другу хвилю обміну.

Мало того, Володимир Путін, можливо сам того не бажаючи, в історії зі звільненням заручників довів усьому світові, хто насправді контролює ситуацію. Ватажки бойовиків погодилися поступитися лише після персонального втручання російського президента – телефонних дзвінків до лідерів окупованих районів Донбасу. Очевидно, російський президент свідомо йшов на публічне втручання у розв'язання проблеми. Це, з одного боку, демонструвало миротворчий характер його політики (більше для місцевого населення), з іншого – давало сигнал Заходу, що він нібито готовий до пошуку компромісу, а зриває мирний процес

сама Україна. В Києві добру волю Путіна пов'язували з виборчою кампанією. Участь у переговорах Путіна і Медведчука брав патріарх РПЦ Кіріл, що мало, очевидно, підкреслити відданість російського президента православним цінностям. Демонстрація Путіним своєї правдивості стала одним з помітних елементів останньої виборчої кампанії в Росії (купання в ополонці на Водохреще, участь у фільмі «Валаам»). Тож українські посадовці розуміли: Путін пішов на такий крок насамперед для самопіару. Зрештою, масштабний обмін заручниками відбувся під новий рік – 27 грудня: Україна передала бойовикам 233 особи, отримала натомість 73.

Звільнення заручників – головний пріоритет України цього року (принаймні так визначають пріоритетність питань у врегулюванні конфлікту з Росією в Адміністрації Президента). Схоже, в Києві враховують малоімовірність компромісу з Москвою щодо інших питань (як, приміром, досягнення режиму тиші чи погодження мандату миротворчої місії), тож перефокусовують увагу на гуманітарні проблеми, котрі ближчі й зрозуміліші пересічним українцям. А головне – їх справді реально розв'язати, позаяк вже є чималий досвід звільнення заручників (за понад три роки звільнено 3140 осіб).

До президентських виборів в Україні залишається рік. Це означає, що до Петра Порошенка, який, очевидно, прагне переобрання, буде дедалі більше запитань. Зокрема, чому досі триває війна, адже він обіцяв зупинити кровопролиття за лічені дні. Зусилля Президента щодо звільнення заручників можуть стати чи не найвагомішим доказом його турботи про українців. Хоча в Києві усвідомлюють: завдання може виявитися надто амбітним і складним. Зокрема й тому, що Росія всіяко саботуватиме остаточне розв'язання цього питання, через ризик втратити один з важелів впливу, в тім числі, на виборчу ситуацію в Україні.

Президент у поточному році поставив перед переговорниками завдання-максимум: звільнити й тих українців, що опинилися в російських в'язницях. В Україні, очевидно, усвідомлюють обмеженість важелів впливу на Москву. Саме тому Київ використовував найрізноманітніші інструменти – від безпосередніх переговорів представника України в гуманітарній підгрупі мінського процесу Віктора Медведчука з Владіміром Путіним до дипломатичних посередницьких інтервенцій канцлера Німеччини Ангели Меркель. Під час кожної зустрічі або телефонної розмови Порошенка з головою німецького уряду лунала тема звільнення заручників. У січні відбулася тривала телефонна розмова Петра Порошенка з російським лідером, під час якої порушували питання звільнення затриманих осіб. Привертало увагу, що цього разу Адміністрація Президента пішла на випередження, повідомивши про переговори з Путіним раніше за Кремль. Робили це для уникнення повторних закидів про змову, що вибухнули торік. Тоді російська преса повідомила одразу про кілька таємних телефонних розмов лідерів. Українська сторона наполягає: саме в Росії просили про нерозголошення, водночас саме там стався витік інформації, що вдарило по репутації Петра Порошенка.

Чи розраховують в Україні й цього разу на добру волю Путіна? На інтенсивніше втручання Ангели Меркель? І так, і ні. У Києві сподіваються, що наших політв'язнів вдасться обміняти на громадян Росії, що перебувають в українських в'язницях. За деякими даними, йдеться про понад 15 росіян (в офісі українського омбудсмена кажуть про більш ніж десять кадрових російських військових). Україна вимагає звільнення режисера Олега Сенцова, журналіста Романа Суцєнка та багатьох інших. Москва розраховувала на звільнення росіян ще наприкінці минулого року в межах масштабного обміну. Проте згідно з позицією України, це питання мають регулювати відповідні конвенції в межах СНД. У Києві розуміють: це чи не єдиний чинник, що може змусити Москву звільнити ув'язнених українців.

Проте цій логіці суперечить досвід останніх років. По-перше, Росія не йшла на колективні звільнення в'язнів, простежувався лише індивідуальний підхід (звільнення однієї, максимум двох осіб). Так, приміром, було звільнено Надію Савченко в травні 2016-го, Юрія Солошенка і Геннадія Афанасьєва в червні того ж року, а Ільмі Умерова і Ахтема Чийгоза в жовтні минулого. По-друге, російський президент постійно відмежовувався від проблеми ув'язнених в Україні російських військовослужбовців, демонструючи таким чином байдужість до питання обміну. Хоча, звісно, це може бути лише публічною тактикою, щоб, з одного боку, не виявляти слабину, з іншого – підтримувати легенду про те, що Росія не бере участі у війні на Донбасі.

Україна, між тим, в останні місяці на всіх рівнях демонструвала рішучість поставити крапку в питанні звільнення полонених. Так, Верховна Рада спільно з МЗС підготувала відповідну постанову, де Росію звинувачують у переслідуванні опонентів окупації Донбасу і Криму. Загалом у документі згадано понад 50 осіб, що їх утримують у російських тюрмах (хоча, схоже, цей перелік неповний). Українські депутати розробили постанову, щоб закликати парламенти найвпливовіших країн світу посилити санкції проти Росії. Зокрема, документ містить заклик «застосувати всі можливі види санкцій до посадових осіб органів державної влади Російської Федерації, що причетні до переслідування політичних в'язнів-громадян України».

НА САНКЦІЙНОМУ ФРОНТІ БЕЗ ЗМІН. РОСІЯ ШАНТАЖУЄ РАДУ ЄВРОПИ

Росія змушена й надалі задовольнятися не реальним поступовим зняттям санкцій, а лише закликами західних політичних симпатиків про потребу перегляду санкційної політики. Найпомітнішими за останній час є заяви німецького міністра закордонних справ та керівників п'яти німецьких земель. Наразі видається, що такі заклики не можуть вплинути ані на політику ЄС в цілому, ані тим паче на санкції з боку США. Варто зауважити: в Україні нинішні санкції вважають недостатніми. Час від часу навіть побоюються їхнього пом'якшення, хоча в останній рік підстав для цього поменшало.

В Україні й далі західні санкції вважають єдиним інструментом примусу Росії до компромісу. За інших обставин, кажуть у Києві, Україні нічого не лишатиметься, як говорити з Кремлем сам-на-сам, що може спричинити не зовсім успішний для неї переговорний фінал.

Напевно, саме тому українські дипломати наприкінці минулого року були стурбовані можливим поверненням повноважень російській делегації в Парламентській Асамблеї Ради Європи. Свої побоювання вони обґрунтовували тим, що скасування санкцій на рівні ПАРЄ може спричинити ефект доміно. Фактично, було б подолано перший «больовий поріг» – якщо б функціонерам Секретаріату Ради Європи вдалося протягти позитивне для Москви рішення без гучного скандалу, це б свідчило, що й інші санкції на рівні ЄС, США чи Японії можуть зняти без репутаційної шкоди для політиків цих країн. Проте Секретаріат явно недооцінив зусиль української дипломатії, питання повернення росіянам права голосу в ПАРЄ відкладено. Щоправда, Росія готується йти ва-банк: наполягає не просто на поверненні повноважень своїй делегації, а на зміні регламенту, щоб уникнути рецидиву (повторного позбавлення делегації повноважень).

Українські дипломати наполягали: повернення Росії підірве імідж Ради Європи, позаяк Москва не виконала жодної з умов восьми резолюцій, які ухвалено за останні чотири роки. Мало того, такий крок зіграв би на руку Владіміру Путіну: в умовах передвиборчої кампанії страсбурзьке позитивне рішення стало б для нього справжнім трофеєм.

Українські дипломати неформально розповідають, що навіть пропонували сплачувати внески замість Росії, якщо йдеться про функціонування Ради Європи без надходження грошей з Москви (33 млн євро, це менш ніж 10% бюджету організації). В Секретаріаті Ради Європи, щоправда, стверджують: такої пропозиції не було. Та, очевидно, що секретаріату не вигідно визнавати фінансову мотивацію в цій ситуації, бо аргументи України тоді матимуть підтвердження: мовляв, цінності продані за російський хабар. Якщо 33 млн євро російського внеску пропорційно перерозподілити на 46 членів Ради Європи, вийде трохи більш ніж 700 тис євро на одну країну. Натомість, у Раді Європи наполягають: повернення Росії сприяло б діалогу і, таким чином, врегулюванню кризи.

Хоча в Раді Європи й вирішили відмовитися від ідеї повернення повноважень Росії, в Україні впевнені: ця ініціатива може знову постати на порядку денному. «Ми розуміємо, що Росія взяла паузу. Вона задіє ще потужніші ресурси, бо знає слабкі місця європейців», – переконані парламентарії з української делегації ПАРЄ. Росія рішуче налаштована карати Раду Європи несплатою внеску. В її арсеналі також – підтримка Генерального секретаря організації, робота громадян Росії на важливих посадах Секретаріату Ради Європи (зокрема й на тих, що впливають на порядок денний Генсека), а також підтримка значної частини національних парламентських делегацій Асамблеї.

ДИПЛОМАТИЧНІ БОЇ ЗА МИРОТВОРЦІВ

В Україні загалом згодні з аргументом, що ефект від санкцій наразі малопомітний. Проте в Києві впевнені: щойно їх буде скасовано чи пом'якшено він не забариться й буде небажаним як для Києва, так і для найвпливовіших столиць Заходу. Перегляд санкційного режиму, побоюються в Києві, може розв'язати Росії руки не лише на окупованих територіях Донбасу чи Криму.

Саме з дією санкцій у Києві схильні пов'язувати поступливість Владіміра Путіна в останні місяці. Так, у США 2 серпня 2017 року було ухвалено Акт про протидію ворогам Америки за допомогою санкцій і вже за місяць Кремль заявив про прихильне ставлення до миротворчої місії ООН на Донбасі. Мало того, з наближенням дати оприлюднення так званої «Кремлівської доповіді» (наприкінці січня) частішали випадки компромісів Росії. Це й персональне втручання Путіна у звільнення заручників, і навіть перегляд деяких позицій щодо мандату миротворчої місії. 26 січня радник російського президента Владислав Сурков на переговорах з американським посланцем Куртом Волкером не виключав, що миротворці матимуть доступ на всю окуповану територію Донбасу (доти Росія наполягала на їхній дислокації лише на лінії розмежування).

Отже, на думку українських можновладців, якщо в США та ЄС і справді вважали президентські вибори в Росії своєрідним вікном можливостей, але при цьому жодного прогресу у врегулюванні не досягнуто, було б логічним очікувати посилення санкцій після 18 березня. Лише це, вважають у Києві, може змусити Москву серйозно сприймати аргументи ззовні. Щоправда, Росія не завжди демонструвала поступливість і в звітний період. Приміром, вона вирішила вийти зі Спільного центру контролю і координації, що було сприйнято вкрай критично у США та ЄС. В Україні й зовсім запідозрили, що це може означати підготовку Росії до чергових воєнних провокацій. Тоді як Москва пояснювала своє рішення тим, що українці блокували роботу росіян у СЦКК.

Чи готова Росія корегувати свою позицію щодо миротворців на окупованій частині Донбасу? Навряд. Мало того, в Росії досить чітко лунає думка: ситуацію на сході України потрібно тримати в постійному напруженні, щоб зрештою переконати Київ не розраховувати надміру на підтримку Заходу й піти на поступки. Головне очікування Росії – змусити Україну запустити політичну

частину мінських домовленостей раніше, ніж буде досягнуто сталого режиму тиші.

Принциповий момент для Москви: Україна мусить підписати щось на зразок меморандуму з представниками так званих ДНР і ЛНР, який би дозволяв перебування миротворців ООН. Є думка, що це може відбутися не одразу, бо для відповідної резолюції Ради Безпеки ООН буде достатньо мінських домовленостей. Проте, як вважають у Москві, під час розгортання місії досягнення домовленості з окупованими територіями буде принципово важливим. У Києві, між тим, переконані: якщо в Росії справді буде політична воля до врегулювання конфлікту, це питання не має вплинути на прихід миротворців. Так, у Мінську 2015-го було знайдено формулу, коли Президенту України не довелося брати безпосередньої участі в переговорах із ватажками бойовиків.

Категорично Росія виступає проти присутності миротворців на лінії державного кордону з Україною (окупована ділянка). Мовляв, це можливо лише після повного виконання мінських домовленостей. Та в цьому вона не зовсім права, позаяк мінський протокол від вересня 2014-го передбачає постійну присутність спостерігачів ОБСЄ, чого так і не сталося. Мінські домовленості справді передбачають повернення контролю над держкордоном України на завершальному етапі. І йдеться тут саме про Україну, а не про миротворчі сили, присутність яких, на задум Києва і західних столиць, могла б стати вагомим чинником для врегулювання конфлікту.

І в Україні, і в Росії оголошено свої червоні лінії щодо держав, які миротворці можуть бути представлені в районі конфлікту. Росія проти країн-членів НАТО, Україна, відповідно, відкидає можливу участь, по-перше, самої Росії, по-друге, її сателітів по ОДКБ (офіційно було заявлено про несприйняття в миротворчій ролі Білорусі). В обох сторін не викликають заперечень лише три країни – Австрія, Фінляндія та Швеція. Єдина проблема, як зізнаються дипломати з Відня, Гельсінкі та Стокгольма, їхні держави навряд чи зможуть впоратися з миротворчими завданнями через брак відповідних потужностей. Зокрема, не знайдеться стількох миротворців (за деякими підрахунками йдеться про 20-тисячний контингент). Україні, найімовірніше, доведеться розраховувати на країни, котрі найчастіше направляють вояків до миротворчих місій: це Ефіопія (станом на 2016 рік понад 8 тис миротворців були з цієї країни), Індія (7,5 тис), Пакистан (7 тис), Бангладеш (6,8 тис), Руанда (6 тис), Непал (5 тис), Сенегал (3,6 тис), Буркіна Фасо (3 тис), Гана (2,9 тис), Єгипет (2,9 тис). До слова, в Росії на цьому етапі не наполягають на участі російських миротворців у місії ООН. Хоча лунала ідея про введення українських і російських неозброєних спостерігачів за діяльністю миротворців. У Росії також припускають: миротворці можуть співпрацювати з СЦКК, хоча такі пропозиції видаються дивними на тлі виходу росіян з центру у звітний період.

ЖЕРТВИ «КУХАРЯ ПУТІНА»

В Україні нарешті ухвалили закон, який спрощено називають законом про реінтеграцію. Його повна назва – «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях». Розробляли його фактично для того, щоб пролонгувати інший документ – Закон «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей». Західні партнери України усвідомлювали, що окремі політичні сили Верховної Ради могли саботувати пролонгацію цього закону восени минулого року. Це дало б підстави росіянам звинуватити Київ у зриві всього мирного процесу. Тому відповідний пасаж було інкорпоровано в законопроект, який, з-поміж іншого, визнавав Росію агресором. Проте парламентарії, зрозумівши такий задум, зірвали голосування (хоча «мінський закон» зрештою і ухвалили через окремий президентський

законопроект). Здавалося, після того, як закон свою місію виконав (чи, радше, не виконав), не було жодного сенсу в його ухваленні. Проте спершу під тиском опозиції, а потім і під тиском влади на опозицію закон було зрештою ухвалено – навіть незгодні з ним не могли голосувати проти, бо він доносив простий і консолідуючий для політичних еліт меседж: Росія – агресор.

У Росії досить гостро відреагували на український закон. На окупованих територіях з'явилися чутки, що Україна готується до наступальної операції. Тим часом спостерігачі ОБСЄ заявляють про підвищення напруження в зоні конфлікту. Зокрема, йдеться про те, що періоди перемир'я на Донбасі сторони використовують для просування вперед: риють окопи, закладають міни. За словами спостерігачів, сторони перебувають у повній готовності відновити гарячу фазу конфлікту. ОБСЄ і далі заявляє про часті випадки, коли саме бойовики перешкоджали доступу членам місії на контрольовані ними території.

Служба безпеки України тим часом активізувала зусилля щодо збирання доказів про участь так званої приватної військової компанії Вагнера (створеної Дмитрієм Уткіним, уродженцем України, який до 2013 року служив у спецназі російського ГРУ) в конфлікті на Донбасі. В Україні вважають: це військове утворення цілком вкладається в поняття гібридної війни, яку провадить Росія. З одного боку, йдеться справді про найманців-контрактників, які нібито не входять до регулярної армії. З іншого – вони, за даними розвідки, цілком підпорядковані російському генералітету. СБУ вважає групу Вагнера відповідальною за збитий Іл-76 у червні 2014 року, штурм Дебальцевого, інших населених пунктів.

Цю ж групу підозрювали в силовій підтримці ватажка луганських бойовиків Ігоря Плотницького. В СБУ визнають, що не мають наразі достатньо матеріалів для передачі імен «вагнерівців» Інтерполу. Проте відомо, що до неї належало, зокрема, близько 40 наших громадян – їх готували для здійснення диверсій всередині України, частина нині воює в Сирії, частина – в Луганській області. Загалом СБУ повідомила про встановлення особи 1587 бойовиків. У жовтні українська влада влаштувала відповідну презентацію про групу Вагнера в Європейському Парламенті.

Оприлюднення цих матеріалів саме в цей час набуває особливого звучання з огляду на дві події. Вони не пов'язані безпосередньо з Україною, але істотно впливають на позиції Росії на міжнародній арені. Так, стало відомо про загибель, ймовірно, сотень «вагнерівців» у Сирії 7 лютого під час американської операції. 16 лютого США оприлюднили обвинувальний документ з 37 сторінок, який підписав спецпрокурор Роберт Мюллер. Він містить докладний опис діяльності російського Агентства інтернет-досліджень, яке фінансував Євгеній Прігожин. Його працівники видавали себе за американських активістів і намагалися втрутитися в виборчий процес США 2016 року. Саме Євгеній Прігожин на прізвище «кухар Путіна» нібито стоїть за підтримкою й «групи Вагнера». Якщо ці підозри підтверджуватимуться, Росії навряд чи варто чекати пом'якшення санкцій. Принаймні, не з боку США. Події лютого довели: Росія застосовує гібридні підходи в великих масштабах і не лише проти України. Таким чином, активне комунікування злочинів «групи Вагнера» в Україні видається ще переконливішим на тлі витоків інформації останніх тижнів.

Події у відносинах Україна-Росія (листопад 2017 – лютий 2018). Оцінка в балах

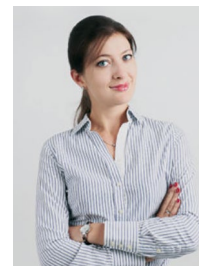
Дата	Подія	Бали
2017 рік		
2 листопада	СБУ оприлюднила нові дані про злочини бойовиків так званої приватної військової компанії «Вагнера» на Донбасі та в Криму. Офіційний Київ повідомляє: координує їх російське військове керівництво.	-2
13 листопада	Відбулися треті переговори між представниками Росії та США Владиславом Сурковим і Куртом Волкером щодо миротворчої місії на Донбасі.	+1
15 листопада	Міністр оборони Степан Полторак виключив участь росіян у миротворчій місії на Донбасі.	-1
15 листопада	Представник України в гуманітарній підгрупі мінського процесу Віктор Медведчук зустрівся з президентом Росії Владіміром Путіним і попросив його посприяти обміну полоненими між Україною та бойовиками. Путін того ж дня зателефонував до представників ОРДЛО.	+1
21 листопада	МЗС України виступив із вимогою до Росії припинити військовий призов у Криму. Восени 2017 року Росія планувала відправити на службу близько 2000 мешканців півострова. Це відбувається всупереч Женевським конвенціям 1949 року, на які посилаються резолюції ГА ООН від 2016-2017 років щодо прав людини в Криму.	-3
24 листопада	Зміна ватажка бойовиків у так званій ЛНР Ігоря Плотницького. Міністр закордонних справ Павло Клімкін називає ці події «розбірками між російськими спецслужбами».	-2
30 листопада	Міністр закордонних справ Павло Клімкін заявив, що Росія для дестабілізації ситуації в Україні може вдаватися до широкомасштабних воєнних провокацій.	-1
8 грудня	На полях міністерської зустрічі ОБСЄ у Відні зустрілися керівники зовнішньополітичних відомств України та Росії – Павло Клімкін і Сергій Лавров.	+1
10 грудня	Президент України Петро Порошенко заявив, що Росія не зможе уникнути відповідальності за скоєні злочини в українському Криму й на Донбасі.	-1
14 грудня	Президент Росії Владімір Путін звинуватив українську владу у відсутності прогресу щодо врегулювання ситуації на Донбасі.	-1
19 грудня	Росія відкликала своїх представників зі Спільного центру з контролю і координації питань припинення вогню і стабілізації лінії розмежування сторін на Донбасі.	-3
19 грудня	ГА ООН ухвалила оновлену резолюцію щодо порушення прав людини Росією в Криму.	-3
20 грудня	СБУ заявила про викриття чиновника Кабміну України, який нібито працював на російській спецслужбі.	-3

Дата	Подія	Бали
21 грудня	Прес-секретар президента Росії Дмитрій Пєсков заявив: можливе постачання озброєння США українській армії «розв'яже кровопролиття» на Донбасі.	-1
23 грудня	Почав діяти режим тиші на час новорічних і різдвяних свят. У прес-центрі АТО того ж дня повідомили про порушення перемир'я бойовиками.	-3
23 грудня	У МЗС Росії заявили, що США розпалюють війну, надаючи Україні озброєння.	-1
26 грудня	У Генштабі України повідомили, що безповоротні втрати Збройних сил 2017 року внаслідок російської агресії – майже 200 військовослужбовців.	-7
27 грудня	Відбувся наймасштабніший за останній час обмін заручниками на Донбасі. Україна передала бойовикам 233 особи, звільнивши натомість 73 полонених. У СБУ повідомили: бойовики утримують ще 103 заручників.	+2
2018 рік		
2 січня	Спостерігачі ОБСЄ повідомили: з вечора 29 грудня до вечора 1 січня на Донбасі зафіксовано понад 350 вибухів. Режим тиші було зірвано.	-7
10 січня	Відбулася зустріч Владіміра Путіна та Віктора Медведчука щодо другої хвилі звільнення заручників і громадян України, котрі ув'язнені на території Росії через політичні мотиви.	+1
15 січня	Відбулися телефонні переговори між міністрами Павлом Клімкіним та Сергєєм Лавровим. Основна тема – звільнення заручників і політв'язнів.	+1
18 січня	Верховна Рада ухвалила Закон «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях». Стаття 6 визначає Росію як державу-агресора.	-2
19 січня	Владімір Путін провів нараду з членами Ради безпеки Росії щодо ухваленого напередодні в Україні закону. Документ піддано критиці: він буцімто ставить під загрозу «внутрішньоукраїнське врегулювання».	-2
27 січня	Відбулися четверті переговори між представниками Росії та США Владиславом Сурковим і Куртом Волкером щодо миротворчої місії на Донбасі.	+1
11 лютого	Міністр закордонних справ Росії Сергєй Лавров заявив, що Росія не планує визнавати так званих ДНР і ЛНР.	+1
13 лютого	Петро Порошенко і Владімір Путін провели телефонні переговори. Основна тема – звільнення заручників.	+1
16 лютого	У Мюнхені відбулася зустріч міністрів закордонних справ України та Росії. Жодних домовленостей не досягнуто.	+1
28 лютого	Нафтогаз заявив про перемогу в Стокгольмському арбітражі над Газпромом, який звинувачено в порушенні контракту.	-4

ВІДНОСИНИ УКРАЇНА-НАТО

ЛИСТОПАД 2017 – ЛЮТИЙ 2018

Позитивні бали: +22
Негативні бали: -6
Загалом: +16
TRUMAN Index: +0,84

Катерина Зарембо
заступниця директора Центру «Нова Європа»

РЕЗЮМЕ ВІДНОСИН

2017-го Україна та НАТО відзначили ювілейну двадцяту річницю партнерства. Цей рік позначився для двосторонніх відносин низкою символічних подій. З одного боку, 8 червня Верховна Рада нарешті законодавчо закріпила набуття членства в Організації Північноатлантичного договору як пріоритет національних інтересів та державної політики. Нагадаємо, після скасування політики «позаблоковості» часів Януковича у стратегічних документах України фігурувало обережне формулювання про досягнення потрібних для вступу критеріїв. Президент Петро Порошенко навіть заявив про намір розпочати діалог щодо надання Україні Плану дій щодо членства під час спільної прес-конференції з Генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом, який прилетів до Києва на засідання Комісії Україна-НАТО. Генсекретар також урочисто відкрив Представництво НАТО в Україні. Воно, як єдине дипломатичне представництво, об'єднало Офіс зв'язку та Центр інформації та документації НАТО. Насамкінець, найвизначнішою подією, яка відбулася у кінці звітного періоду, стало визнання за Україною статусу «країни-аспіранта» на членство в НАТО.

З іншого боку, зміна формулювань та риторики не спричинили якісних змін у діяльності українських органів влади щодо запровадження необхідних реформ. Насамкінець, завершення ювілейного року було зовсім несвяткове. Відносини Україна-НАТО у звітному періоді затьмарила та обставина, що Угорщина заблокувала роботу Комісії Україна-НАТО (КУН) на політичному рівні через власні претензії до нашого закону про освіту. Через угорсько-українську суперечку не відбулися вже два засідання КУН на міністерському рівні – у грудні 2017 року і в лютому 2018-го.

ХРОНІКА ВІДНОСИН

УКРАЇНА-НАТО: КРИЗА ДОВІРИ

Попри гучні заяви про відданість євроатлантичній мрії з боку української влади та переконливу підтримку членства в НАТО серед українців, у наших стосунках з Альянсом простежується взаємна криза довіри.

У НАТО вже не вірять палким запевненням українських лідерів про незворотність євроатлантичного курсу – надто часто Україна його змінювала. Загалом зміни до українського законодавства 8 червня 2017 року, які закріпили набуття членства в НАТО як пріоритет національних інтересів, і чітку артикуляцію євроатлантичного курсу в Альянсі сприйняли стримано. На думку деяких його представників, саме відмова від позаблоковості в 2014-му була поворотним моментом у відносинах з НАТО.

Представники Альянсу в дечому мають рацію: брак довіри до щирості євроатлантичних прагнень України спостерігається і в українських органах влади. Особи, безпосередньо причетні до підготовки Річної національної програми (РНП), відзначають: не

всі очільники міністерств та відомств належно ставляться до мети набуття Україною членства в Альянсі. Інакше кажучи, пріоритети держави змінилися на папері, але не в головах людей, що ухвалюють рішення. Крім того, не всі відповідальні за реалізацію євроатлантичного курсу України (приміром, РНП 2018 охоплює 58 таких міністерств та відомств, не враховуючи місцевих органів влади) мають фахові навички й належний рівень володіння англійською мовою. Щоб підвищити професійну спроможність, Офіс віце-прем'єра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції торік запустив курси для держслужбовців на базі Дипломатичної академії. Тут чиновників навчають, зокрема, стандартів підготовки РНП.

Проблемою залишається й те, що лівова частка зусиль міністерств та відомств припадає на реалізацію завдань з інтеграції із ЄС, тоді як євроатлантичний трек втілюється не як самостійний пріоритет, а як щось «додаткове» до євроінтеграції. Дисбаланс простежується навіть у Міністерстві закордонних справ, Департаменті Європейського Союзу та НАТО: кількість

посадовців, які опікуються взаєминами з ЄС у декілька разів перевищує кількість відповідальних за відносини з Альянсом. У Міністерстві зауважують, що кількісний склад осіб, відповідальних за євроатлантичний напрямок, не так вже й важливий після того, як був створений окремий Офіс віце-прем'єра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Утім, в очах НАТО такий дисбаланс у розподілі зусиль сприймається як один з сигналів щодо меншої пріоритетності євроатлантичної інтеграції для України.

Щодо посади та Офісу віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, створеного 2016 року, – це дійсно було безумовним проривом. Співрозмовники в НАТО зізнаються: ця структура нині є ключовим драйвером реформ в уряді. Проте зусиль лише Офісу мало для того, щоб кожне відповідальне міністерство та відомство вважало заходи з євроатлантичної інтеграції за самостійну, пріоритетну мету. В НАТО підтверджують: подекуди співпрацю з міністерствами та відомствами гальмує відсутність уповноваженого переговірника та неготовність органів влади брати відповідальність за впровадження реформ. Окрім того, за спостереженнями представників НАТО, українські державні інститути виявляють різний ступінь готовності до реформування: одні є відкритими до змін, інші пасивні або й чинять опір (останнє стосується, зокрема, головних оборонних відомств).

Важливо відзначити, що й в українському суспільстві підтримка вступу до НАТО не є беззастережною. Навіть попри зростання після початку російської агресії, вона становить не абсолютну, а лише переважну більшість. За результатами соціопитувань, у 2015-2017 роках її рівень коливався між 39-48%. У листопаді 2017-го з 20 тисяч опитаних чотирма соціологічними компаніями вступ України до НАТО підтримували 43,2%. Ставлення до цього питання різке відрізнялося залежно від регіону. Так, у Тернопільській області вступ до НАТО підтримали 78% респондентів, у Херсонській – 33,9%, в Одеській – 20,3%. Проте, як справедливо зазначають в Офісі віце-прем'єра, ця підтримка є радше емоційною, аніж раціональною, а отже, може виявитися нестабільною. Як довело опитування Центру «Нова Європа» спільно з Фондом Фрідріха Еберта та компанією «GfK Ukraine» 2017 року, підтримка вступу до НАТО не означає довіри до Альянсу. З-поміж молоді віком 14-29 років, що була цільовою аудиторією опитування, лише 4% повністю довіряють і 16% – радше довіряють НАТО, тоді як 33% – не довіряють чи радше не довіряють Альянсу. Фокус-групи довели: молодь часто оперує негативно забарвленими стереотипами і міфами щодо НАТО, хоча й сприймає членство в ньому як позитивний крок.

З огляду на це безперечним прогресом у відносинах України та НАТО загалом та в звітному періоді зокрема є ухвалення урядом Плану заходів для реалізації Концепції інформування громадськості щодо євроатлантичної співпраці на 2018 рік. Вперше за 7 років на його втілення виділено бюджетні кошти. Окремим акцентом програми є інформування щодо євроатлантичної інтеграції України мешканців регіонів. У НАТО підкреслюють: експертних зустрічей на тему євроатлантичної інтеграції не бракує, тоді як заходів для громадськості на тему НАТО майже не відбувається. Крім того, в Альянсі наголошують на потребі налагодженої комунікації в двох напрямках: між українським урядом і громадянами та між урядом України та країнами-членами НАТО.

Під кінець звітної періоду відносини між Україною і НАТО усе ж таки ознаменували певним досягненням, а саме – визнанням за Україною статусу “країни-аспіранта” на членство. «Країна-аспірант» – термін, який НАТО вживає щодо держав, «які заявили про свою зацікавленість приєднатися до Альянсу. Вони отримують запрошення до інтенсифікованого діалогу з НАТО з питань свого прагнення до членства та пов'язаних із цим реформ». Важливо, що визнання держави «аспірантом» не передбачає гарантій щодо

майбутнього членства. Аж до 9 лютого 2018 року на офіційному сайті НАТО зазначалося, що «країнами-аспірантами» є Боснія і Герцеговина, Грузія та Республіка Македонія, тоді як Україна, на думку НАТО, “ще з 2010 року (тобто року, коли була проголошена “позаблокованість” часів Януковича – прим. К.З.) офіційно не переслідувала мети членства”, що, вочевидь, з 8 червня 2017 року було фактологічною помилкою. Українські дипломати, експерти та журналісти неодноразово звертали на це питання увагу натівських представників, на що отримували відповідь, що зміни до національного законодавства недостатньо, натомість Україна також має формально поінформувати НАТО про офіційну зміну курсу. У лютому 2018 року інформацію на сайті підкориювали, прибравши згадку про 2010 рік, утім, головний меседж лишився незмінним. Україна у переліку країн-аспірантів почала фігурувати на сайті НАТО аж після того, як Президент України Петро Порошенко нібито надіслав листа Генсекретарю Столтенбергу із детальним викладенням євроатлантичних прагнень України після зустрічі на Мюнхенській безпековій конференції.

Отже, ситуацію з “визнанням очевидного” нарешті врегульовано. Щодо Плану дій щодо членства, то тут, попри підсумкову декларацію Бухарестського саміту, у якій було чітко вказано, що Україна та Грузія стануть членами НАТО, Україні ще належить пройти довгий шлях. В Альянсі й далі наголошують: Україна має не наполягати на отриманні ПДЧ, а запроваджувати реформи та користуватися наявними інструментами взаємодії з НАТО. Тоді як у самому НАТО спостерігається відверте несприйняття бажання України отримати ПДЧ, варто наголосити, що зміни у українському законодавстві та риториці поки що не призвели до якісних змін у реальних темпах інтеграції з боку офіційного Києва.

СТРАТЕГІЧНИЙ ОБОРОННИЙ БЮЛЕТЕНЬ ТА РНП

За останні роки Україна ухвалила низку стратегічних документів, що є дороговказами для реформ, які потрібні для того, щоб Україна відповідала критеріям членства в НАТО. Проте їхнє виконання залишається викликом.

Не секрет, що аж дотепер річні національні програми, які ухвалювали в Україні, були переліком кількісних індикаторів, а не якісних змін, до яких мали призвести зазначені заходи. Віце-прем'єр Іванна Климпуш-Цинцадзе заявила: РНП 2018 року стане першою програмою, що максимально наближена до програм взаємодії з Альянсом тих країн, які отримали План дій щодо членства (ПДЧ), тобто розробленою за якісно новою методологією, орієнтованою на результат, а не на процес. Важливо також відзначити, що РНП на 2018 рік Кабінет Міністрів затвердив у середині лютого, а отже ймовірно, що її реалізацію розпочнуть швидше, ніж торішньої (РНП 2017 затверджено указом Президента аж у квітні, що залишало тільки півроку на її виконання до приїзду оцінювальної комісії НАТО в жовтні). В уряді також відзначають, що кількість передбачених РНП заходів щороку зростає: 2016-го їх було 255, 2017-го – 375, а 2018-го – вже 444. Це свідчить, зокрема, й про збільшення активності міністерств та відомств на євроатлантичному треку.

В Альянсі не приховують, що цьогоріч чекають від України прориву у виконанні Стратегічного оборонного бюлетеня, а саме – ухвалення і виконання Закону «Про національну безпеку» (йдеться передусім про встановлення демократичного та цивільного контролю над сектором безпеки та оборони) та реформування Служби безпеки України.

У лютому проект Закону «Про національну безпеку» затверджено указом Президента, тепер його має проголосувати Верховна Рада. Проект розробляла Рада національної безпеки та оборони України спільно з партнерами з ЄС, НАТО та США. З-поміж іншого, він передбачає призначення цивільного міністра оборони

до кінця 2018 року. В НАТО очікують виконання Україною взятих на себе зобов'язань. Щоправда, в затвердженому законопроекті вилучено норму про те, що колишнього військового може бути призначено міністром оборони не раніше, ніж за п'ять років після завершення служби. Таким чином, поки достеменно невідомо: дотримається Україна духу Закону «Про національну безпеку» чи тільки його букви, змінивши однотрій військового посадовця (приміром, чинного міністра Степана Полторака) на цивільний костюм.

Щодо реформи Служби безпеки України, її концепцію підготовлено за участю експертів НАТО та Консультативної місії ЄС в Україні ще 2016-го. В жовтні того ж року концепцію було затверджено НАТО в Брюсселі. Проте в Україні відтоді поступу не відбулося. В червні 2017-го адміністрація Президента знову передала концепцію до СБУ, а в жовтні фахівцям ЄС та НАТО було представлено нову версію, яка істотно відрізнялася від попередньої. В Консультативній місії розповіли, що надіслали до СБУ запит про співпрацю над новою версією концепції, але на час написання статті відповіді не отримано. Таким чином, можна говорити, що за зачиненими дверима відбувається не лише зволікання з процесом реформи, а й її регрес.

Нині НАТО та ЄС чекають реформування СБУ в таких головних напрямках: розмежування повноважень (вилучення з мандату СБУ боротьби з фінансовими злочинами), демілітаризація, встановлення демократичного контролю над СБУ та зменшення кількості штатних працівників (згідно з Законом України «Про загальну структуру та чисельність Служби безпеки України», чисельність СБУ становить 27 000 осіб, в особливий період, окрім періоду дії воєнного стану, – 31 000. Для прикладу, британська МІБ налічує 4000 працівників). Натомість СБУ пропонують зосередитися виключно на функціях розвідки та контррозвідки, боротьби з тероризмом, охорони державної таємниці та безпекового аналізу, а функції щодо боротьби з організованою злочинністю, контрабандою та економічними злочинами передати у компетенції інших правоохоронних органів.

Враховуючи, що СБУ підпорядковано Президенту, нескладно здогадатися, що на Банковій бракує волі для запровадження реформи, яка істотно зменшує можливості СБУ. Однак гальмування затвердження концепції може, нарешті, припинитися, бо Україна має неофіційний «дедлайн» – саміт НАТО в Брюсселі у липні. Ухвалення концепції щодо реформування СБУ, як і Закону «Про національну безпеку», мовою дипломатії є «бажаним кроком», що дасть змогу Україні отримати запрошення на саміт. Наприкінці лютого представниця Президента в парламенті Ірина Луценко вже оголосила, що після ухвалення Закону «Про національну безпеку» буде внесено зміни й до закону про СБУ.

КОМПЛЕКСНИЙ ПАКЕТ ДОПОМОГИ ТА ВЗАЄМОСУМІСНІСТЬ

Стратегічний оборонний бюлетень передбачає досягнення взаємосумісності ЗСУ з силами Альянсу до 2020 року. З огляду на це під час саміту НАТО у Варшаві схвалено Комплексний пакет допомоги Україні, що передбачає 40 цілеспрямованих заходів підтримки в 13 головних напрямках. Це своєрідна систематизація усієї допомоги, яку НАТО надає Україні, – від трасових фондів до стратегічної комунікації.

Попри те, що мету щодо взаємосумісності поставлено ще в Хартії про особливе партнерство, оцінити ступінь її досягнення складно.

З одного боку, починаючи з 1992 року, в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під егідою НАТО та ООН взяли участь понад 42 тисячі українських військовослужбовців. Загалом Україна брала участь в усіх операціях НАТО, крім операції в Лівії. ЗСУ є учасником кількох програм та ініціатив Альянсу, в тім числі

Ініціативи взаємосумісності, яку започатковано для збереження і подальшого розвитку операційної сумісності держав-членів та партнерів НАТО після завершення операції Альянсу в Афганістані, а також у спільних військових навчаннях. За останні три роки за стандартами НАТО підготовлено десять батальйонів ЗСУ.

З іншого боку, участь у спільних операціях та навчаннях не означає автоматичного перетворення ЗСУ на армію натівського зразка. Дорожня карта оборонної реформи на 2016-2020 роки десятикратно разів посиляється на стандарти НАТО, але лічені рази уточнює, про які саме стандарти йдеться. Основою взаємосумісності НАТО є близько 1300 технічних стандартів STANAG (від англ. Standardization Agreement, Угода про стандартизацію). І тоді як міністр оборони Степан Полторак в інтерв'ю «Голосу Америки» стверджував, що Україна запровадила стандарти НАТО на 90%, голова місії України при НАТО Вадим Пристайко на Мюнхенській безпековій конференції говорив щодо близько чверті прийнятих стандартів. Така розбіжність в оцінках ключових посадовців свідчить про одне: в Україні відсутній якісний моніторинг виконання Стратегічного оборонного бюлетеня щодо запровадження стандартів НАТО. Зі свого боку Альянс не оцінює якість запровадження технічних стандартів на практиці за жодною шкалою чи матрицею. Він просто не передбачає такої оцінки. Проте в НАТО наголошують: навіть прийняття всіх технічних стандартів не гарантує зміни підходів та свідомості в Збройних силах, як-от принцип делегування повноважень на найнижчий можливий рівень або принцип гендерної рівності та взаємоповаги. Можливо, для деяких якісних змін у ЗСУ потрібні не лише оновлені стратегічні документи, а й зміна покоління.

Щодо трасових фондів, для України сьогодні є десять, шість з яких створено після саміту НАТО в Уельсі 2014 року. Більшість із цих проектів завершуються цього року і тут Україна та НАТО демонструють змішані результати. Діяльність по деяких фондах, приміром, кібербезпеки, можна вважати успішною: проект завершено, а сума внесків перевершує очікувану на 72%. З іншого боку, станом на жовтень 2017-го в трасовий фонд з логістики і стандартизації перераховано 33% коштів (завершення проекту передбачено в жовтні 2018-го), у трасовий фонд з медичної реабілітації – 50% (планове завершення – навесні 2018-го). В НАТО пояснюють: брак коштів пов'язаний з самою природою трасових фондів – внески держав-контрибуторів є добровільними. Водночас, невиконання заявлених завдань може свідчити й про неефективний фандрейзинг з боку України на двосторонньому рівні з країнами-контрибуторами.

Ще однією цариною співпраці, де Україна могла б продемонструвати кращі результати, є діяльність Платформи для вивчення досвіду протидії засобам гібридної війни в Україні. Запуск Платформи відбувся під час інавгураційної зустрічі в Польщі у жовтні. Проте відтоді жодної діяльності в її межах не було. Очевидно, це серйозне недопрацювання з нашого боку – Платформа дає змогу Україні на практиці продемонструвати, яким чином її досвід є унікальним і корисним для країн-членів НАТО у протидії гібридним загрозам. Через бездіяльність Україна втрачає цей козир. Натомість у жовтні Європейський центр з експертизи і протидії гібридним загрозам урочисто відкрився не в Києві, а у Гельсінкі. Нині Офіс віце-прем'єра планує певним чином заповнити цю прогалину, готуючи масштабний публічний захід щодо гібридних загроз на осінь 2018-го. Проте навряд чи одного, навіть масштабного, заходу достатньо для діяльності Платформи. Її мусить координувати і наповнювати фахова, зацікавлена інституція, позаяк Платформа й досі становить для України невичерпний потенціал для цінних розробок та легітимізації себе в очах НАТО як контрибутора для трансатлантичної безпеки. Зі свого боку представники НАТО також підкреслюють важливість швидшого визначення в Україні координатора роботи Платформи Україна-НАТО з вивчення досвіду протидії гібридним загрозам.

**Чинні цільові фонди НАТО на підтримку України, започатковані після 2014 року
(станом на жовтень 2017 року)**

Проект	Мета	Провідна країна	Інші країни-вкладники	Очікуваний бюджет	Тривалість	Внески і потреби
Модернізація систем командування, управління, комунікації та комп'ютеризації (С4)	Визначити, профінансувати та реалізувати проекти для сприяння Україні у сфері модернізації власних можливостей, структур та систем «С4», покращення їх сумісності з НАТО для проведення спільних навчань та операцій й посилення їх здатності забезпечувати власну оборону.	Канада, Німеччина, Великобританія	Канада, Данія, Німеччина, Ісландія, Латвія, Литва, Польща, Туреччина, Великобританія, США	€ 3,700,000	2015-2019	Профінансовано на 67%
Логістика і стандартизація	Підвищити національну спроможність кодифікації, вдосконалити управління логістикою у ЗСУ та покращити ефективність України в управлінні стандартизацією.	Чеська Республіка, Нідерланди, Польща	Бельгія, Болгарія, Канада, Чеська Республіка, Данія, Нідерланди, Польща, Туреччина	€ 4,100,000	жовтень 2015 – жовтень 2018	Профінансовано на 33%
Кіберзахист	Надати Україні необхідну підтримку у сфері розвитку її технічних можливостей протистояння кіберзагрозам. Це включає створення лабораторій для розслідування випадків кібератак і двох центрів реагування на інциденти. Проект також передбачає навчання персоналу і надання практичних рекомендацій.	Румунія	Албанія, Естонія, Угорщина, Італія, Португалія, Румунія, Туреччина	€560,000 (основний проект)	2014 – доки наявне фінансування	Профінансовано на 172%
Соціальна адаптація військово-службовців	Розробка та реалізація сталого, ефективного та інтегрованого підходу до соціальної адаптації військовослужбовців.	Норвегія	Албанія, Хорватія, Греція, Люксембург, Норвегія, Португалія, Туреччина	€ 675,000	червень 2015 – грудень 2018	Профінансовано на 88%
Медична реабілітація	Надання пораненим українським військовослужбовцям адекватної реабілітаційної допомоги та забезпечення місцевих реабілітаційних закладів належними засобами для надання відповідних послуг.	Болгарія	Болгарія, Естонія, Фінляндія, Угорщина Японія, Литва, Нідерланди, Португалія, Словаччина, Словенія, Швеція, Туреччина, США	€ 2,250,000	Березень 2016 – весна 2018	Профінансовано на 50%
Знешкодження вибухонебезпечних припасів і протидія саморобним вибуховим пристроям	Допомога у формуванні бази для трансформації системи протиміної діяльності та розвитку в Україні протидії саморобним вибуховим пристроям за методами НАТО.	Словаччина	Данія, Люксембург, Чорногорія, Норвегія, Румунія, Словаччина	€ 610,000	Два роки від початку реалізації. Проект затверджено сторонами у жовтні 2017 року.	Профінансовано на 48%

Джерело: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_10/20171025_171025-trust-funds.pdf

Ще в одному вимірі співпраці України й НАТО – дорадчо-консультативному – простежується позитивна динаміка. Нині в Україні працює п'ятнадцять радників, чия праця є добровільним внеском деяких держав-членів у розбудову спроможності України. Радники надають консультації українським органам влади у цілій низці сфер, а саме: логістики і стандартизації, модернізації системи командування, управління, комунікації та комп'ютеризації (С4), кібербезпеки, реформи сектору національної безпеки, керування оборонними ресурсами, сил спеціальних операцій, медичної реабілітації, роботи парламенту, розмінювання та внутрішньої та міжнародної координації.

Проблеми, пов'язані з обмеженням доступу до українських установ та документації на початку їхньої роботи, здебільшого усунуто. Щоправда, в НАТО інколи нарікають, що радників не завжди залучають до спільної роботи від самого початку, сприймаючи їх радше як «ревізорів», які мають «завізувати» вже розроблений документ або проект.

Зрештою, пунктом, який незмінно стоїть на порядку денному відносин Україна-НАТО, є боротьба з корупцією. Ще 2015-го (згідно з дослідженням Transparency International) за рівнем корупції в оборонній царині Україна потрапила до групи D – країн з дуже високим ризиком корупції. За три роки нової оцінки не оприлюднено, однак експерти кажуть про збереження високого рівня корупції в оборонній галузі та нецільове використання коштів, попри те що витрати України на оборону сягнули майже 6% ВВП. В Альянсі на всіх рівнях наголошують: боротьба з корупцією є головною передумовою для євроатлантичної інтеграції України.

ГЕНДЕРНА МЕТА ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНА-НАТО

З 2017 року на порядку денному України та НАТО з'явився ще один вимір – гендерний. З'ясувалося, що стратегічні документи, які Україна ухвалила в 2015-2016 роках, «сліпі до питань гендеру» («gender-insensitive»). Тобто вони не порушують питання рівності чоловіків та жінок у царині реформування сектору безпеки та оборони. В Україні лише нещодавно розширено перелік доступних жінкам посад у лавах Збройних сил. Нерозв'язаною залишається проблема гендерно обумовленого насильства й упереджень щодо жінок на військових та цивільних посадах у секторі безпеки та оборони. Тільки в грудні 2017-го Верховна Рада в першому читанні ухвалила проект закону про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби в ЗСУ. Реалізація державної політики з гендерної рівності, як і якісна зміна менталітету в секторі безпеки та оборони (коли питання гендерної рівності не вважають закритим через разове призначення жінки на посаду заступника міністра або віце-прем'єра), є одним з пунктів діалогу Україна-НАТО. Тому безперечним поступом у цьому напрямі є створення вперше в історії України посади Урядового уповноваженого з питань гендерної політики в лютому та призначення на цю посаду правозахисниці Катерини Левченко.

САМІТ ПІД ЗАГРОЗОЮ

Навіть за умови позитивної динаміки в здійсненні реформ участь України в липневому саміті НАТО в Брюсселі залишається під питанням. Причина – суперечка Угорщини та України навколо статті 7 Закону «Про освіту», який, на думку Угорщини, обмежує права угорської меншини в Україні. Угорські співрозмовники пояснюють: попри те, що НАТО нібито немає нічого спільного з освітою, йдеться про демократичні стандарти, які є фундаментом Альянсу і які нібито порушує Україна своїм законом. При цьому захист меншини за кордоном традиційно є одним з наріжних каменів державної політики Угорщини. Попри те, що виконання рекомендацій Венеціанської комісії є також вимогою НАТО

в межах оцінки РНП 2017, виконання цих рекомендацій не гарантує запрошення України на саміт і розблокування засідань Комісії Україна-НАТО. Адже в рекомендаціях Венеціанської комісії не йдеться про зміни до Закону «Про освіту» (окрім змін до перехідних положень цього Закону), а Угорщина вимагає саме цього. Натомість Україна пропонує ухвалити редакцію, що заспокоїть угорську сторону, – в законі «Про середню освіту», який нині перебуває в процесі розробки. Угорщину такий варіант поки не влаштує. Вона заявляє про потребу з боку України «юридичних гарантій» того, що угорська меншина зможе здобувати середню освіту рідною мовою, та повне призупинення дії закону до розв'язання суперечки. Наразі невідомо, яке саме формулювання влаштувало б угорську сторону, адже зрозуміло: повернення до ситуації, коли діти представників меншини зовсім не навчаються державною мовою, є неможливим. Угорщина вимагає від України «розпочати процес розв'язання суперечки», та поки, схоже, сама його блокує. Зокрема, представники угорської меншини не з'явилися на консультації 14 лютого. Втім, можливо, позиція Угорщини стане менш категоричною після парламентських виборів у квітні, якщо захист меншини за кордоном вже не буде електоральним козирем.

Якщо ж саміт таки відбудеться за участю нашої держави, одним із завдань України на 2018 рік у взаєминах з НАТО (з очікуванням його реалізації на саміті) є набуття статусу «партнера з розширеними можливостями» (Enhanced Opportunities Partner). Партнерство розширених можливостей – це інституціалізація своєрідного «особливого партнерства» для тих партнерів НАТО, що є членами ініціативи взаємосумісності (як зазначали вище, Україна бере в ній участь з 2014-го). Партнери в такому статусі можуть отримати: регулярні політичні консультації з безпекових питань (у тім числі на міністерському рівні); розширений доступ до програм взаємосумісності та навчання; обмін досвідом та інформацією та ближчу взаємодію за кризових часів та підготовки до операцій. Нині партнерами розширених можливостей є Австралія, Фінляндія, Грузія, Йорданія і Швеція. Як в Україні, так і в НАТО визнають: саме по собі набуття цього статусу навряд чи зближить Україну з Альянсом або розширить можливості України. Усе, що дає цей статус, Україна або вже має, або може отримати, виконуючи чинні домовленості. Проте статус «партнера з розширеними можливостями» українська влада може використати для заяви про чергову «перемогу» на євроатлантичній ниві, яка насправді буде яскравою обгорткою без вмісту всередині.

Події у відносинах Україна-НАТО (листопад 2017 – лютий 2018). Оцінка в балах

Дата	Подія	Бали
2017 рік		
10 листопада	Зустріч Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Іванни Климпуш із заступником Генерального секретаря НАТО з політичних питань та політики безпеки Алехандро Альваргонсалесом.	+2
20 листопада	Представники України та Альянсу обговорили питання реалізації Платформи Україна-НАТО з вивчення досвіду протидії гібридній війні в Україні.	+1
24 листопада	У Брюсселі відбулася зустріч Президента Петра Порошенка з Генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом.	+3
28 листопада	В Брюсселі відбулося засідання Міжпарламентської ради Україна-НАТО.	+2
6 грудня	Непроведення засідання Комісії Україна-НАТО через блокування з боку Угорщини.	-3
13 грудня	Секретар РНБО України О. Турчинов відвідав штаб Об'єднаних Збройних Сил НАТО в Європі.	+1
14 грудня	Секретар Ради національної безпеки і оборони України Олександр Турчинов зустрівся з Генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом. За участю Генерального секретаря НАТО Є. Столтенберга та Секретаря РНБО України О. Турчинова відбулося засідання Комісії Україна-НАТО	+2
22 грудня	Делегація України на чолі з першим заступником Секретаря Ради національної безпеки і оборони України О. Гладковським взяла участь у 25-му засіданні спільної робочої групи Україна-НАТО з оборонно-технічної співпраці (СРГО).	+1
2018 рік		
17 січня	Генерал армії України Віктор Муженко взяв участь у засіданнях Військового комітету НАТО на рівні начальників генеральних штабів.	+1
17 січня	РНБО ухвалила проект Закону України «Про національну безпеку України».	+0,5
23 січня	У штаб-квартирі НАТО в Брюсселі відбулося відкриття виставки на тему перезахоронення радіоактивних відходів, що утворилися внаслідок виконання військових програм колишнього СРСР в Україні.	+1
23 січня	Президент України провів телефонну розмову з Генеральним секретарем НАТО Є. Столтенбергом.	+1
5 лютого	Указ Президента про введення в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 січня 2018 року «Про проект Закону України «Про національну безпеку України»».	+0,5
14-15 лютого	Непроведення засідання Комісії Україна-НАТО через блокування з боку Угорщини.	-3
14 лютого	Кабінет Міністрів затверджує Річну національну програму співпраці з НАТО на 2018 рік.	+1
14 лютого	Кабінет Міністрів затверджує План заходів для реалізації Концепції інформування громадськості щодо євроатлантичної співпраці на 2018 рік.	+1
14 лютого	Призначення Урядового уповноваженого з питань гендерної політики.	+0,5
17 лютого	Президент України Петро Порошенко зустрівся з Генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом на полях Мюнхенської безпекової конференції.	+3
28 лютого	У Верховній Раді зареєстровано законопроект №8068 «Про національну безпеку України».	+0,5

TRUMAN Agency

Команда TRUMAN Agency об'єднує досвід фахівців з різних сфер: стратегічне планування, RA&GR, лобізм та міжнародні комунікації.

Агентство враховує сучасний вектор розвитку України для проведення ефективних кампаній, спрямованих на вирішення питань українського бізнесу та відкриття нових перспектив для іноземних компаній в Україні.

Контакти: вул. Ігорівська, 1/8, Київ, 04070
Тел.: +380 98 175 97 46
www.truman.ua

Тетяна Гайдук

Head of Communications, куратор аналітичних проєктів
e-mail: tetianagaiduk@truman.ua

© Повне або часткове відтворення матеріалів дослідження допускається виключно за згоди авторів проєкту.

